

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Philippová

Podpůrná opatření u žáků se specifickými poruchami učení

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce „Podpůrná opatření u žáků s SPU“ je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce PaedDr. Pavlíně Baslerové, Ph. D., za její metodické a odborné vedení, cenné rady a čas, který mi věnovala. Také děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, bez jejich zásluhy by práce nevznikla. Dále patří poděkování mé rodině, která mi byla oporou po celou dobu studia.

Obsah

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÉ VÝCHODISKO	7
1 Žáci se specifickými poruchami učení	8
1.1 Vymezení základní problematiky specifických poruch učení	8
1.2 Klasifikace specifických poruch učení	11
1.3 Projevy specifických poruch učení	13
1.4 Etiologie specifických poruch učení.....	17
2 Vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení.....	19
2.1 Legislativní vymezení ve vzdělávání ve vztahu k podpůrným opatřením.....	19
2.2 Strategie přístupů a podpory pro žáky s SPU	21
2.3 Poradenské služby pro žáky s SPU	22
3 Podpůrná opatření u žáků s SPU	27
3.1 Charakteristika podpůrných opatření.....	27
3.2 Podpůrná opatření u žáků s SPU.....	29
3.4 Doporučované intervenční metody a pomůcky pro žáky s SPU.....	36
3.5 Podpůrná opatření pro žáky s SPU v zahraničí.....	39
II. EMPIRICKÁ ČÁST	41
4 Metodologie výzkumu	42
4.1 Design výzkumu	42
4.2 Výzkumný vzorek.....	44
4.3 Cíl výzkumu.....	45
4.4 Analýza a interpretace dat.....	47
4.5 Ověření hypotéz.....	70
4.6 Limity výzkumu.....	73
5 Diskuze	74
Závěr.....	78
Seznam použité literatury a zdrojů	79
Seznam grafů a tabulek.....	84
Seznam zkratk.....	85
Seznam příloh.....	86

ÚVOD

V současném školství jsou specifické poruchy učení diskutovaným tématem, protože se stále zvyšuje počet takových žáků ve vzdělávacím proudu. Pokud má někdo problém získat a aplikovat základní dovednosti učení (čtení, psaní, počítání), dostává se do slepé uličky, kdy má snížené podmínky dalšího vzdělávání, rozvíjení širších komunikačních schopností, získání lepší pracovní pozice a všech důležitých oblastí pro rozvoj osobnosti. Dříve se nezkoumaly příčiny, proč daný žák nedosahuje stejných výkonů při vyučování jako ostatní žáci ve třídě, automaticky bylo takové dítě považované za hloupé a nebralo se na něj ohled. V současné době, kdy máme inkluzivní školství, došlo k velikému posunu a všem jedincům s jakýmkoliv znevýhodněním je přístupováno s tolerancí a individuálním přístupem. V souvislosti s inkluzivním vzděláváním se ve své diplomové práci zajímám o oblast podpory ve vzdělávání u žáků se specifickými poruchami učení. Dle mého názoru je tato problematika málo prozkoumaná a je důležité se více zajímat o tuto oblast. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla vypracovat diplomovou práci na téma *Podpůrná opatření u žáků se specifickou poruchou učení*.

Diplomová práce je rozdělená na teoretickou a empirickou část. Na základě analýzy odborné literatury a legislativních dokumentů je teoretická část členěná do tří hlavních kapitol. Úvodní kapitola se zaměřuje na charakterizování pojmu specifických poruch učení (dále jen SPU) a jejich klasifikace, projevu a etiologii. Druhá kapitola se zabývá tématem vzdělávání žáků s SPU, protože podpůrná opatření se uplatňují v této oblasti. V této kapitole nalezneme aktuální legislativní ukotvení, popis způsobů a strategií podpory pro jedince s SPU, následuje vysvětlení, co je to pedagogicko-psychologická poradna a jak pomáhá žákům s SPU. Třetí kapitola charakterizuje podpůrná opatření zaměřená na SPU. Je potřeba nejdříve objasnit pojem obecně, na základě toho budou dále rozvíjeny jednotlivé stupně a oblasti podpory vzhledem k SPU. V rámci této kapitoly je věnován prostor pro zahraniční poznatky o této problematice. Empirická část obsahuje výzkum, který zkoumá, jakým způsobem poradenští pracovníci v pedagogicko-psychologických poradnách doporučují a pracují s podpůrnými opatřeními pro žáky s SPU. Původní cíl diplomové práce bylo porovnat přístupy mezi kraji Olomouckým a Prahou. Bohužel v důsledku Covid19 byl velmi malý sběr dat a nebylo možné zajistit plnohodnotný výzkum pro tuto oblast. Získaná data z výzkumu budou analyzovat aplikaci teorie v praxi. Výsledky z výzkumu budou sepsány v diskuzi.

I. TEORETICKÉ VÝCHODISKO

Podkladem teoretické části je prostudovaná odborná literatura, odborné články české i zahraničí a výzkumy zaměřené na tuto problematiku.

První kapitola teoretické části je věnovaná specifickým poruchám učení, kde jsou sepsané vymezení, klasifikace a projevy SPU.

Druhá kapitola je věnovaná vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení, kdy je představená legislativní ukotvení ve vzdělávání a popsané strategie podpory pro žáky s SPU.

Třetí kapitola obsahuje systém podpůrných opatření pro žáky s SPU, kdy je uvedeno nejdříve základní vymezení o podpůrných opatřeních ve vzdělávání, následně podpůrná opatření ve vztahu k podpůrným opatřením. V rámci oblastí podpůrných opatření je

1 Žáci se specifickými poruchami učení

V první kapitole bude popsána problematika SPU - terminologické objasnění, klasifikace, projevy a příčiny výskytu.

Problémy s učením není problém dnešní doby, první zmínky o SPU se objevovaly již na počátku 20. století. V šedesátých letech 20. století vznikaly první pokusy o diagnostiku, v naší zemi se podrobně tímto tématem zabýval ve svých pracích profesor Zdeněk Matějček (Pešová, Šmalík, 2006). Bartoňová (2018) uvádí, že SPU představuje heterogenní skupinu jednotlivých poruch učení, které se mohou kombinovat, ale ovlivňují celou osobnost jedince. Pro žáky s SPU je charakterizující, že jejich podávané výkony nekorespondují s jejich rozumovou úrovní a je nezbytné, co nejdříve odhalit obtíže v učení a poskytnout jim odpovídající intervenci.

1.1 Vymezení základní problematiky specifických poruch učení

Česká odborná literatura nemá sjednocenou terminologii SPU. Často se setkáváme s termíny *vývojové poruchy učení*, *vývojové specifické poruchy učení*, či *specifické poruchy učení*. Vývojové poruchy učení jsou popisovány jako narušení vývoje určitých schopností a dovedností. Představují diagnostickou kategorii, která slouží k souhrnnému označení takových výukových obtíží, které vznikají jako důsledek dílčích dysfunkcí potřebných pro osvojení daných školních dovedností. Nejsou zapříčiněné postižením zraku, sluchu, mentální retardací či jinou psychickou poruchou, ani nepříznivým vlivem prostředí (Matějček, Vágnerová, a kol., 2006). V posledních letech se autoři přiklánějí k terminologii *specifické poruchy učení* (dále SPU). Jedním z autorů je například Miroslava Bartoňová (2018), která definuje SPU jako heterogenní skupinu poruch, které mají individuální projevy a mohou vzniknout na základě dysfunkce centrální nervové soustavy. Jedná se o poruchy, které jsou nutné k porozumění nebo používání řeči v mluvené nebo psané podobě. Obvykle jsou tyto obtíže v učení provázeny dalšími příznaky - poruchy řeči, potíže se soustředěním, poruchy percepce či poruchy motoriky. Pokorná (2011) uvádí, že není jednoduché odpovědět přesně, na to, co jsou specifické poruchy učení. Faktem ale je, že existují a negativně ovlivňují vzdělávací i osobnostní rozvoj dětí. SPU má vliv na žákovu celoživotní orientaci a adaptaci ve společnosti. Mimo jiné Věra Pokorná dodává (2011, s. 7), že SPU má: „*rozličnou etiologii mimointelektového charakteru, která však negativně ovlivňuje i rozvoj kognitivních a intelektových funkcí. Proto je důležité, abychom u*

děti vědomě tyto funkce rozvíjeli. Dnes je již nezvratně dokázáno, že náprava specifických obtíží učení se musí provádět i specifickými metodami. Neméně důležitá je diagnostika vývojových poruch učení, abychom rozvíjeli s dítětem skutečně to, co jeho obtíže vyvolává, a netrápili jeho i sebe neúčelnými cviky.“

Z pedagogického hlediska můžeme pojem SPU chápat jako neschopnost nebo sníženou schopnost naučit se číst, psát a počítat skrze klasické výukové metody při průměrném nadání a přiměřené sociokulturní příležitosti (Matějček, 1995 in Jucovičová, Žáčková, 2008).

Z psychologicko-sociálního hlediska SPU zasahuje „do života dítěte nejenom ve sféře učení, ale mnohdy ovlivňují vlastní sebepojetí a sebevědomí a promítají se do vztahů k okolí. I děti velmi nadané, u kterých se specifické poruchy učení vyskytují, mají s učením problém. Dobře si uvědomují, že jim školní práce nejde tak by si představovaly, a jejich vztah ke vzdělávání se může stát negativním. U dětí, kde jsou předpoklady pro učení řekneme průměrné nebo trochu slabší, specifická porucha učení udělá ještě větší „neplechu“. Dokáže jim, že na učen nestačí, třeba se snaží, mohou brzy ztratit chuť cokoli dělat a svoji snahu vzdají. A protože školní známky jsou ve školním věku důležité, dostávají se do pozice třídního outsidera – mnohdy nejen ve třídě, ale i v ostatních sociálních skupinách.“ (Pešová a Šmalík, 2006, s. 91).

V pedagogickém slovníku je SPU obecně definováno jako „heterogenní skupina poruch, které se projevují obtížemi při nabyvání a užívání dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání, dále poruchy soustředění aj. Některé typy poruch vznikají na podkladě lehké mozkové dysfunkce.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 225)

Všichni zmínění autoři se ve svých publikacích shodli, že SPU není spojeno se smyslovým ani mentálním postižením. Termín SPU je nadřazený pro dyslexii, dysgrafii, dysortografii a dyskalkulii. V české literatuře se mohou navíc objevovat pojmy jako dysmúzie, dyspinxie a dyspraxie, které se ale v zahraniční literatuře často nevyskytují, i když mají svojí podstatu v celkové diagnostice. Pod termínem dyslexie v odborné literatuře nalezneme, že se jedná o obtíže ve čtení a psaní. Některé zahraniční publikace prezentují dyslexii jako nadřazený pojem pro celou problematiku poruch učení. I zahraniční terminologie trpí nejednotnou terminologií a dodnes se německy i anglicky psaná literatura terminologicky nesjednotila (Pokorná, 1997). V americké literatuře se používá pojem *learning disability*, naopak ve Velké Británii je

pojmenování *specific learning diffulties*, francouzská literatura pro SPU využívá termín *dyslexia*, německá literatura má pojem *lern behinderte*, (Zelinková, 2009). Kucharská (2014) uvádí, že terminologie prošla určitým vývojem a v konkrétních zemích se pojetí liší, někde se uvádí slovní slepota, tzv. *legastenie*. V anglosaském pojetí se rozlišují i jiné typy SPU. U nás se to diferencuje vzhledem k oblastem, kterých se to týká (dyslexie jako porucha čtení, dysgrafie jako porucha psaní, dysortografie jako porucha pravopisu, dyskalkulie zastupuje poruchu matematických schopností a dovedností). Nejčastější typ specifické poruchy učení je dyslexie. S tím, že většina jedinců může mít kombinované typy SPU.

Podle Michalové (2004) je péče o SPU v mladším školním roce v České republice dobře propracovaná, a to jak po stránkách diagnostických, tak reedukačních (nejen ve specializovaných třídách, ale i v rámci integračního procesu žáka do běžných tříd základních škol. Ke zlepšení situace došlo přibližně v 80. letech, kdy by vydaný metodický návod k hodnocení i klasifikaci. Problém se zajištěním adekvátní péče zůstává u starších žáků školního věku, kdy se SPU prolíná i do dalších předmětů jako je matematika, dějepis nebo zeměpis.

Specifické a nespecifické poruchy

Bartoňová (2018) uvádí, že bychom měli odlišovat nespecifické poruchy od pojmu specifické poruchy učení. Rozdíl v tomto ohledu je, že nespecifické poruchy jsou zapříčiněné sníženým rozumovým nadáním, smyslovým postižením, dostatečně nepodnětným prostředím či demotivací ke školní práci. Bartoňová (2019, s. 104) v nové publikaci, která vznikla v rámci projektu pro ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, sděluje, že nespecifické obtíže „se dají odstranit například tím, že si dítě více čte, počítá, píše nebo maluje. Specifické obtíže ale pouhým nácvikem a opakováním nevyjmí. Proto překonání specifických poruch učení vyžaduje i specifické formy reedukace. To vše však musí být podpořeno týmovou spoluprací rodina – škola – poradenské instituce.,,

1.2 Klasifikace specifických poruch učení

Pro výklad SPU odborníci nejčastěji využívají:

- klasifikační schéma 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (dále jako MKN – 10)¹
- Diagnostický a statistický manuál V. (dále DSM-5)

Tyto klasifikace obsahují klinický obraz jednotlivých specifických poruch učení a také pomáhají směřovat ke správné diagnostice a diferenciální diagnostice. (Kucharská, 2014)

MKN-10

Nejnovější aktualizace MKN-10 je datovaná k datu 10. 3. 2020. Data jsou převzata z oficiálních stránek Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky (dále jako ÚZIS). Specifické poruchy učení nalezneme pod 5. kapitolou **Poruchy duševní a poruchy chování**, v oddíle **F80 – F83 Poruchy psychického vývoje**:

- F81 Specifické vývojové poruchy školních dovedností jsou „*poruchy, kde normální způsob získávání dovedností je porušen od časné fáze vývoje. Postižení není prostým následkem nedostatku příležitostí k učení ani pouhým následkem mentální retardace a ani není způsobeno žádným získaným poraněním či onemocněním mozku.*“ (<https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html> [online,] [cit. 2020-03-20])
 - F81.0 Specifická porucha čtení - specifická a výrazná porucha ve vývoji schopnosti číst, kdy to není zapříčiněné mentálním věkem, obtížemi ostrosti zraku či nedostačující výukou
 - F81.1 Specifická porucha psaní a výslovnosti – specifické a výrazné poškození vývoje dovednosti psát, aniž by byla přítomna nějaká specifická porucha čtení, nelze přičítat zavinění nízkému mentálnímu věku, špatnému vidění čteného textu nebo nedostačující výuce
 - F81.2 Specifická porucha počítání – specifická porucha schopnosti počítání, která se nedá vysvětlit mentálním postižením, nebo nepostačující výukou
 - F81.8 Jiná vývojová porucha školních dovedností
 - F81.9 Vývojová porucha školních dovedností NS
- F82 Specifická vývojová porucha motorických funkcí
- F83 Smišené specifické vývojové poruchy (MKN-10 in www.uzis.cz, [online])

¹ Je pod Mezinárodní zdravotnickou organizací (World Health Organization = WHO).

DSM-5 (Rabouch, 2015, in NÚV²), projekt KIPR, 2019) uvádí diagnostické jednotky:

dyslexii jako specifickou poruchu čtení, kde lze specifikovat problém:

- s přesností čtení
- s porozuměním čteného
- s rychlostí a plynulostí čtení

dysgrafii jako specifickou poruchu psaní, kde lze specifikovat problém:

- s pravopisem
- s gramatikou a interpunkcí
- dále pak obtíže s přehledností nebo uspořádáním písemného projevu

dyskalkulii jako specifickou poruchu počítání, kde lze specifikovat problém:

- s pochopením čísel
- se zapamatováním si početních pravidel
- s přesností a plynulostí počítání
- se správným porozuměním početních operací

dyspraxii jako specifickou vývojovou poruchu koordinace, kde lze specifikovat projevy:

- nemotornosti
- pomalosti
- nepřesnosti při provádění motorických dovedností

² Zkratka názvu: Národní ústav pro vzdělávání, projekt KIPR
http://www.nuv.cz/uploads/poradenstvi/JP_pro_SPZ/F2_specialni_cast_PPP.pdf

1.3 Projevy specifických poruch učení

Dyslexie

Způsobuje neschopnost naučit se číst běžnými výukovými metodami. Žák má obtíže s rozeznáním a zapamatováním si jednotlivých písmen, zvláště při rozlišování tvarově podobných, problémem může být i rozlišení zvukově podobných hlásek (Bartoňová, 2018). Jejím klíčovým znakem jsou obtíže s dekodováním tištěného textu, jenž se projevuje chybami, nápadným pomalým tempem a neporozuměním čtenému (Matějček, Vágnerová a kol., 2006).

Dle Mezinárodní dyslektické společnosti (Jucovičová a Žáčková, 2014) je jednou z hlavních příčin **fonologický deficit** (obtíže s dekodováním slov, diskriminaci jednotlivých hlásek, narušená schopnost hláskové syntézy, automatizace fonetických dovedností, fonologické manipulace, aj.). Další možnou příčinou může být **vizuální deficit** (obtíže ve zrakové diferenciaci, rozlišování figury a pozadí, zraková paměť, porucha pravolevé a prostorové orientace). Obtíže mohou být i znatelné v oblasti **motoriky** (mikromotorika očních pohybů, motorika mluvidel) a v **senzomotorické oblasti** (vizuomotorika). Souvislost může mít i lateralizace a spolupráce mozkových hemisfér. Negativním dopadem může být porucha koncentrace, pozornosti. Mezi hlavní rysy dyslexie patří porušení čtení jako vlastního aktu. Může se jednat o tzv. pravohemisférové čtení, kdy je čtení velice pomalé, obtížné až neplynulé a dochází k menší chybovosti. Nebo se naopak může jednat o levohemisférové čtení, kdy dochází k rychlému tempu čtení, které je ale překotné s velkým výskytem chyb. Avšak občas není možné určit, o jaký typ se jedná. Problémy bývají i při reprodukci čteného textu.

Při čtení se objevují typické **specifické chyby**:

- záměna tvarově podobných písmen (například b-d-p, a-e-o, l-k-h)
- přesmyk slabik (například lokomotiva – kolomotiva)
- vynechání písmen, slabik, slov či vět
- přidávání písmen, slabik, slov či vět
- domýšlení koncovek slov

(Jucovičová, Žáčková, 2014)

Dysgrafie

Postihuje celkovou úpravu písemného projevu, osvojování jednotlivých písmen. Může být narušená motorika, automatizace pohybů, motorická a senzorio-motorická koordinace. Žák zaměňuje tvarově podobná písmena, neudrží linií písma, píše pomalu, namáhavě, psaný projev nekoresponduje se skutečnými žákovými jazykovými schopnostmi (Bartoňová, 2018).

Michalová (2004, s. 19) popisuje, že „*samotný proces psaní vyčerpává dysgrafickou kapacitu koncentrace pozornosti tak, že již není schopen se plně soustředit na obsahovou a gramatickou stránku projevu.*“

Jucovičová a Žáčková (2009) uvádí, že podkladem dysgrafie je obvykle porucha **motoriky**, především jemné, ale může být i v kombinaci obou. Přidružuje se zde dále porucha automatizace pohybů, motorické a senzomotorické koordinace. Obtíže mohou nastat při oslabeném **zrakovém vnímání a prostorové orientaci**, horší **paměti** (dítě si nedokáže vybavit tvary, zapomnělo jak napodobit předváděné pohyby atd.), **představivosti**, pozornosti a **nedostatečná schopnost vnímat rytmus**. Občas mohou nastat obtíže při **zpracování sluchových či zrakových vjemů** do grafické podoby – může probíhat zpomalený a nekvalitní proces. Také může být výskyt problémů v lateralizaci (při nevyhraněné nebo zkřížené lateralitě, přecvičené praváctví či leváctví). Dále dodávají, že dítě mívá časté problémy se zapamatováním, nebo vybavením si správného tvaru písmene (kolikrát i ve vyšších ročnících), dále je pro žáka těžké převést tiskací písmena na psací. Dále může dítě mít problémy s realizací tvarů písmen (nedotažené tvary, nedodržení správného poměru atd.). Mohou se i vyskytnout komplikace při navazování jednotlivých písmen, udržení linie písma na řádku, dodržováním správného rozestupu mezi jednotlivými písmeny ve slovech, s dodržováním stejných mezer mezi slovy, aj.

Dysortografie

Vzniká v důsledku **poruchy fonemického sluchu**, kdy je narušená **sluchové percepcce** z oblasti **diferenciace, syntézy a analýzy, sluchové orientace i paměti**. Dítě není schopné reprodukovat či vnímat rytmus. Velmi často bývá **snížený jazykový cit**. Obtíže se mohou vyskytovat i v oblasti **zrakové percepcce** (zraková analýza a syntéza, diferenciace a paměť), v oblasti **intermodality** (jednotlivé smyslové vjemy se propojují), třebaže v izolovaných percepcích nejsou známy výraznější nedostatky. Výše uvedené obtíže zapříčiňují žákům

komplikace při psaní diktátů, kdy je nutné za pomoci sluchové percepce vnímat, analyzovat a reagovat na mluvené slovo a to následně převést do psané podoby. (Jucovičová, 2014)

V důsledku porušení sluchového vnímání se projeví **specifická chybovost při psaní**:

- vynechávání písmen, slabik, slov i vět
- vkládání písmen, slabik, slov
- vynechávání, vkládání či nesprávně umístění diakritických znamének
- přesmyk slabik (například lokomotiva - kolomotiva)
- záměny hlásek zvukově podobných - tzv. spodoba znělosti, ačkoliv žáci znají pravidlo k určení správné gramatiky, v písemném projevu je nedokáží aplikovat
- záměny slabik zvukově podobných - například neschopnost rozlišovat měkké a tvrdé slabiky, které mají své odůvodnění v českém pravopisu, což může následně ovlivnit další oblasti gramatiky
- nedodržování hranic slov - psaní slov dohromady
- komolení slov v důsledku specifického logopedického nálezu – může se vyskytovat specifická artikulační neobratnost
- gramatické chyby - dítě dokáže gramatická pravidla ústně aplikovat, ale při písemném projevu přesto nastává chybovost

(Jucovičová, 2012)

Dyskalkulie

Dle Bartoňové (2018) je specifická porucha matematických schopností, kdy má žák **obtíže při zvládnutí základních matematických výkonů**. Dle vyskytujících obtíží můžeme dyskalkulii dělit na několik typů:

- **praktognostická dyskalkulie** – žák má potíže s matematickou manipulací s předměty nebo nakreslenými symboly (například přidávání/ubírání, porovnávání počtů atd.)
- **verbální dyskalkulie** – žák má obtíže při určování množství a počtu, při označování operačních znaků či matematických činnostech
- **lexikální dyskalkulie** – u žáka se projevuje neschopnost číst číslice, čísla atd.
- **grafická dyskalkulie** – žákovi dělá obtíže psát matematické znaky
- **operační dyskalkulie** – žák má problém provádět matematické operace
- **ideognostická dyskalkulie** – porucha se projevuje zejména v oblasti porozumění matematických pojmů a vztahy mezi nimi

(Pokorná, 2001, Zelinková, 2003, Jošt, 2010, Blažková, 2009, Simon, 2006 in Bartoňová, 2018)

Dyspinxie

Jedná se o specifickou poruchu kreslení, která je **charakteristická** velmi **nízkou úrovní kresebného projevu**. Neobratné používání tužky, neschopnost převedení své představy z trojrozměrného prostoru na dvojrozměrný. Žák má problém s pochopením perspektivy (Bartoňová, 2018). Zelinková (2013) uvádí, že bývá málokdy diagnostikovaná. Je k zamyšlení, jak moc velkou souvislost má v grafomotorice a zdali se blíží k dysgrafii či dyspraxii. Projevy se mohou vyskytnout v prostorovém vnímání.

Dysmúzie

Je definovaná jako specifická porucha, která postihuje **schopnost vnímat a reprodukovat hudbu**. Žákovy obtíže se projevují potížemi při rozlišování tónů, zapamatováním si melodie. Nedokáže rozlišit a reprodukovat rytmus (Bartoňová, 2018).

Dyspraxie

Můžeme definovat jako specifickou poruchu obratnosti, kdy nastává neschopnost vykonat složité činnosti. (Bartoňová, 2018). Dyspraxie **postihuje osvojování pohybových dovedností a koordinaci pohybů**. V předškolním věku se mohou projevovat děti s nevýraznou neobratností v oblékání, při stravování, při jízdě na kole, při hraní míčových her. Potíže následující na základní škole při tělesné výchově, malování a kreslení, nebo při pracovním vyučování. V dospělosti je jedinec neobratný v pohybových aktivitách, jako je tanec nebo sport, dále také při sebeobsluze například při vaření nebo oblékání). V práci mohou být obtíže při obsluze techniky (Zelinková, 2013).

„Specifické poruchy učení se neprojevují pouze obtížemi při osvojování čtení, psaní a počítání, ale jsou provázeny řadou dílčích obtíží, které můžeme označit jako průvodní znaky. Pro žáky se specifickými poruchami učení je charakteristické, že podávané školní výkony často neodpovídají jejich rozumové úrovni, vážně porozumění textu. Výkon dítěte v těchto dovednostech je podstatně nižší, než odpovídá věku, inteligenci a vzdělávacím možnostem žáka.“ (Bartoňová, 2018, s. 16)

1.4 Etiologie specifických poruch učení

Doposud nemáme jednotnou teorii příčin SPU. Jako nejčastější faktory jsou uváděny:

- lehká mozková dysfunkce (dále LMD) – v zastoupení 50 %,
 - dědičnost – v zastoupení 20 %,
 - kombinaci LMD a dědičnosti – v zastoupení 15 %, neurotické či nezjištěné příčiny – 15 %.
- (Srov.: Pokorná; 1997, Zelinková, 2003; Bartoňová, 2007 in Bartoňová, 2018).

„Příčiny specifických poruch učení můžeme zkoumat z různých hledisek, která jsou ovlivněna přístupy jednotlivých badatelů. Výzkumy se zaměřují na neurologické, psychologické, neuropsychologické, speciálněpedagogické, sociologické i lingvistické kořeny. V současné době se odborníci přiklánějí k názoru, že na vzniku specifických obtíží se podílí více faktorů současně, příčinnost je multifaktorová.“ (Bartoňová, 2018, s. 41)

Současné přístupy příčin výskytu SPU

1) Kognitivní rovina

Dovednosti fonologického zpracování a čtení mají na sebe vzájemné působení. Znamená to, že jedinci s nedostatečnou schopností fonologického zpracování jsou dvojnásobně znevýhodněni, protože mají zkomplikovaný nácvik čtení. Jedná se v tomto případě o **fonologický deficit** (Bartoňová, 2018, s. 45). Pejčochová (2010, s. 380) uvádí, že *„fonémické uvědomění (awareness) je schopnost porozumění skutečnosti, že řeč je složena ze základních stavebních kamenů (hlásky, slabiky) a následně dovednost užívat tyto fonémické segmenty řeči při tvorbě struktury jazyka. Proces čtení vyžaduje naučit se souvislost mezi grafémy (napsaná písmena) a fonémy (zvukové segmenty). Tedy děti s fonologickým deficitem mají potíže aplikovat „alfabetický princip“, pokud čtou neznámá slova. Nápadná je nepřesnost tohoto procesu, neefektivní nebo inkonzistentní postup při čtení. Deficit zasahuje i jiné aspekty jazyka než pouhý převod do fonému, žáci mají problémy také v porozumění řeči, fonologické operační paměti a rychlém jmenování. V předškolním věku jsou tyto děti slabší v rýmování a aliteraci (určení první hlásky ve slově)“*. **Deficit v procesu automatizace** shledává, že je důležité mít zautomatizované čtenářské schopnosti pro zvládnutí celého procesu čtení. (Bartoňová, 2018, s. 46). Díky opoře v paměti se učíme. Z některých výzkumů vyplynulo, že výkonost paměti u dítěte předškolního věku vede k predikci pozdějšího možného neúspěchu ve čtení a psaní. Jedná se v tomto případě o **deficit v oblasti paměti** (Bartoňová, 2018, s. 46).

2) Biologicko – medicínská rovina

Odborníci předpokládají, že se jedná o **genetické pojetí**, kdy má dyslexie přímé spojení s chromozómy 6 a 15. Chromozóm 6 má vliv na vývoj nervových buněk, které mají následně vliv na vizuální, paměťové, akustické a motorické oblasti, jenž jsou potřebné pro čtecí schopnosti (Reid, 2003; Zelinková, 2003; in Bartoňová, 2018, s. 42). **Neurologické pojetí** shledalo příčiny SPU v kontextu dysfunkce magnocelulárního systému v mozku (Reid, 2003; in Bartoňová, 2018, s. 43). Výzkumy v oblasti symetrií mozkových hemisfér (Matějček, 1995; Jošt, 2010; Pokorná, 2010; Bartoňová, 2010 in Bartoňová 2018, s. 43) prokazují rozdíly mezi mozky dyslektiků a intaktní populací, kdy se jedná o neuroanatomické nepravidelné odlišnosti v kůře mozkové. **Cerebelární teorie** prokazuje souvislost mezi funkcí mozečku a dovednosti číst a psát. Vývoj motoriky a řeči ale v případě mozečkového postižení má negativní vliv na plynulost řeči. Z toho důvodu Zelinková (2003) uvádí, že tato teorie se formuje na biologické úrovni, ale zároveň ji lze vysvětlovat z roviny fonologického zpracování. (Bartoňová, 2018, s. 45)

2 Vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení

Podpůrná opatření (dále jen PO) jsou klíčovým pojmem v oblasti inkluzivního vzdělávání. Tato kapitola je věnovaná k charakterizování vzdělávání ve vztahu ke specifickým poruchám učení. Zahrnuje to legislativní ukotvení a popis strategií zaměřený na podporu žáků s SPU.

České školství se snaží všem dětem, žákům a studentům umožnit rovné příležitosti ke vzdělávání, které je v souladu s jejich individuálním tempem, schopnostmi, dovednostmi a kompetencemi. Vzájemná důvěra a tolerance je obvykle to nejdůležitější (Vítková, 2004). Ve vzdělávání žáků, dětí a studentů (dále pouze jako žák) se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP) dochází v posledních letech k velikým změnám, jak z hlediska vnějších barier, tak i vnitřních. V minulosti se nahlíželo na děti s SPU jako na hloupé, dalšího vzdělávání neschopné, ale s postupným rozvojem diagnostiky a výzkumů se začalo zkoumat, v čem mohou být potíže a jak těmto jedincům můžeme pomoci. Do této skupiny žáků, dětí a studentů se SVP patří i specifické poruchy učení. Protože SPU nepříznivě ovlivňuje osobní rozvoj dětí ve vzdělávání, ale má i dopad na jejich zařazení do společnosti (Pokorná, 2011).

2.1 Legislativní vymezení ve vzdělávání ve vztahu k podpůrným opatřením

Mezi nejdůležitější legislativní normu v oblasti školství patří zákon č. 561/2004 *Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*, ve znění pozdějších předpisů. Jsou v něm uvedena všechna obecná pravidla týkající se povinné školní docházky a studia na uvedených typech škol. Více se tématu vzdělávání dětí a žáků se SVP a dětí a žáků nadaných věnuje § 16 až 19 této právní normy. Novela školského zákona č. 82/2015 *Sb.*, jenž nově upravuje vzdělávání žáků se SVP a přichází s novým pojetím podpory ve vzdělávání. Konkrétním podrobnostem o vzdělávání žáků se SVP se zabývá tzv. prováděcí předpis ke školskému zákonu a to vyhláška č. 27/2016 *Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. Tato legislativní norma definuje pojem podpůrná opatření a ustanovuje zásady uplatňování podpůrných opatření, dále určuje postup při poskytování poradenských opatření, náležitost zpráv a doporučení ze školských poradenských zařízení, organizaci priznaných podpůrných opatření, náležitost individuálního vzdělávacího plánu, také se věnuje činnostem asistenta pedagoga. Součástí vyhlášky je podrobný přehled podpůrných opatření, obecná pravidla o normované finanční náročnosti, vzor individuálního

vzdělávacího plánu (dále pouze IVP), vzor zprávy a doporučení školského poradenského zařízení. (Kendíková, Vosmík, 2016)

Ve spojitosti vzdělávání žáků se zdravotním postižením byla důležitá ratifikace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením v roce 2009. Tato úmluva zavazuje Českou republiku k zajištění inkluzivního vzdělávání ve všech oblastech vzdělávací soustavy. Důležitý milník pro vzdělávání žáků se speciálním znevýhodněním byl rozsudek Evropského soudu pro lidská práva proti České republice z roku 2007. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT) na základě závazků vyplývajících z implementace úmluvy a rozsudku vypracovávalo Národní akční plán inkluzivního vzdělávání (dále NAPIV). Základní principy a priority byly převzaty z Bílé knihy, kde je uvedeno zajištění podpory vzdělávání žáků se SVP ve školách hlavního vzdělávacího proudu (katalog podpůrných opatření, Michalík, Baslerová, Felcmanová, Monček, 2015, s. 12).

Dříve byl pojem *speciální vzdělávací potřeby* posuzován horizontálně, tzn., jako soubor dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociokulturním znevýhodněním (viz § 16 školského zákona), což přinášelo nejen legislativní ale i praktické problémy, protože bylo velice náročné pojmenovat, co je těžké „*zdravotní postižení*“. Téměř nebyl řádně definován termín „*zdravotní znevýhodnění*“, podobné pokusy nastaly i při zkoušení vymyslet vhodnou definici pro kombinované postižení. Nově navržený model kvantifikuje diagnostické výstupy poradenského zařízení ve vztahu k určení míry speciálněpedagogické péče a podpory. Jsou navrhované úrovně speciálněpedagogické podpory v pásmu 1 – 5 podle míry funkční ztráty v jednotlivých oblastech. Určení míry PO jsou komplexním vyjádřením speciálněpedagogické a psychologické diagnostiky. Poradenští pracovníci na základě odborného vyšetření stanoví stupeň podpory. Ne vždy musí být PO v souladu se závažností postižení jako takového, ale měla by zrcadlit potřebu podpory ve vzdělávání (katalog podpůrných opatření, Baslerová, Čadová, 2015, s. 75-76).

2.2 Strategie přístupů a podpory pro žáky s SPU

Podpora ve vzdělávání u žáků s SPU může být realizována v několika úrovních. U **mírnější projevů** (odpovídá prvnímu stupni PO) může podpora vzdělávání probíhat v rámci vyučování učitelem kmenové třídy na základní škole. Učitel má základní vědomosti a dovednost k dané problematice, aby vytvořil co nejlepší podmínky pro reedukační postupy a uplatňování individuálního přístupu u žáka. U **těžšího stupně** (odpovídá 2. - 3. stupni PO) může být žák inkludován do třídy běžné základní školy, přičemž musí být zachovány a splněny podmínky inkluze/integrace. Pro zajištění těchto podmínek je vhodné působení školního speciálního pedagoga nebo školního psychologa. Reedukační činnosti probíhají formou dyslektických kroužků, postupů. Další možností jsou **speciální třídy pro žáky s SPU³** při běžné základní škole, či konkrétní **základní školy pro žáky s SPU⁴**. Speciální třídy a ZŠ pro žáky s SPU jsou zřízeny dle § 16 odst. 9 vyhláškou č. 27/2016. Ve třídách je snížený počet žáků, edukaci zajišťuje odborný tým, upřednostňuje se speciální a individuální přístup po celou dobu vzdělávacího procesu žáka. Reedukační podpora probíhá v průběhu celého vzdělávání. (Bartoňová, 2018, s. 62 – 63)

Odborníci se shodují, že je důležité respektovat vzdělávací specifika žáků a umožnit tyto obecně platné přístupy:

- posazení dítěte ve třídě blízko k dosahu pedagoga
- vysvětlovat novou látku srozumitelně a raději preferovat krátké věty a dávat žákovi zpětnou vazbu ohledně porozumění probírané látky
- snaha pedagoga vyhnout se unavitelnosti žáka, klást na žáka příliš rychlé tempo práce
- pedagog motivuje žáka a hledá strategie, jak zajistit u žáka úspěch při práci
- být trpělivý nad pomalým tempem žáka
- nechat žáka, aby objevoval své pozitivní schopnosti a používat to před třídou
- pracovat s vizuálními a fonologickými pomůckami, zapojit interaktivní způsoby při vysvětlování učiva
- škola by měla informovat pedagoga o problematice SPU

(Bartoňová, 2018, s. 120)

³ Někteří odborníci (např. Věra Pokorná v roce 2010) jsou proti vzniku takových speciálních tříd a škol, protože to neodpovídá inkluzivnímu přístupu.

⁴ Příklady škol: soukromá ZŠ Integřál a ZŠ Borovičky (pouze druhý stupeň) v Praze, v Karlových Varech ZŠ Mozartova, v Šumperku ZŠ Schola Viva.

2.3 Poradenské služby pro žáky s SPU

V České republice máme tzv. školský poradenský systém, který poskytuje odborné poradenské služby pro děti, žáky a jejich rodičům, v neposlední řadě také pedagogickým pracovníkům. Poradenské služby jsou zprostředkované v pedagogicko-psychologických poradnách (dále PPP), speciálně pedagogických centrech (dále SPC), střediscích výchovné péče (dále SVP), v rámci škol tuto službu zajišťuje tzv. školní poradenské pracoviště (dále ŠPP). Oblastí podpory ve vzdělávání žákům se specifickými poruchami učení se zabývá PPP, která úzce spolupracuje se školami a rodiči.

Rámec činností PPP je stanoven vyhláškou č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, ve znění pozdějších předpisů, která jsou podrobně zpracovaná zákonem č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Poradenské služby PPP jsou poskytovány zcela bezplatně a na základě žádosti žáků, v případě jejich nezletilosti na základě žádosti zákonných zástupců. Samotná škola nemůže být žadatelem služby, v případě vzdělávacího nebo výchovného problému musí informovat zákonného zástupce žáka a doporučit jim, aby se obrátili na ŠPZ. Pro poskytnutí poradenské služby v poradně je nutné mít písemný souhlas žáka, v případě nezletilého žáka jeho zákonného zástupce. Klient nebo jeho zákonný zástupce je předem informován o povaze, rozsahu, trvání, cíli a postupu poradenských služeb, zároveň i o možných nevýhodách, které mohou vzniknout při poskytnutí poradenských služeb, i možných následků, když poradenské služby nebudou poskytnuty. Ve školských poradenských zařízeních je při poskytování služeb kladen důraz na ochranu práv jejich uživatelů, pracovníci PPP jsou povinni postupovat dle zákona č. 101/2000 Sb., *o ochraně osobních údajů* a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, to především při zpracovávání informací o dětech, žácích a jejich zákonných zástupcích, kterým jsou poskytovány poradenské služby, třetím osobám a při zpracování důvěrných a citlivých informací o uživatelích poradenských služeb (Katalog podpůrných opatření, Čadová, Baslerová, 2015).

Činnost PPP

Zaměřuje se především na komplexní psychologickou, speciálněpedagogickou a sociální diagnostiku. Cílem je zjistit příčiny výskytu poruch učení, poruch chování, či dalších problémů ve vývoji osobnosti, výchově a vzdělávání žáků. Do týmu odborníků v PPP patří psycholog, speciální pedagog a sociální pracovník. Hlavní činností je přímá práce s dětmi a žáky škol a školských zařízení, ve věku od 3let do ukončení středního, respektive vyššího odborného vzdělávání, a jejich rodinami formou individuální nebo skupinové péče.

Šáerová, Špačková a Nechlebová (2012) uvádí, že standardem PPP je diagnostická, intervenční a metodická činnost. Na základě vyšetření by měly vzniknout podrobné podklady na základě, kterých mohou pracovat ve škole či jiném odborném pracovišti. Poradny dále sledují průběh eliminaci projevů SPU a aktualizují obsah reedukační péče. Dle možností dané PPP i dalších institucí může práce s klientem vypadat dle těchto tří modelů:

- DÁLE vyhodnocení výsledku z diagnostického vyšetření jsou dítěti doporučena vhodná intervenční opatření ve škole
- s dítětem pracuje rodič doma, který byl instruován v PPP
- dítě dochází do PPP na terapii (Kucharská, 2004 in Šáerová, Špačková a Nechlebová, 2012)

Postup při stanovování PO

Při výskytu obtíží učení ve výuce je nejdříve důležité, aby učitel provedl **pedagogickou diagnostiku ve škole**⁵. Kovářová (2013) zdůrazňuje, že ne každý problém při vzdělávání znamená SPU. Zapletalová (2014, 2016) uvádí, že pedagogická diagnostika obsahuje pozorování žáka přímo ve třídě, analyzují se žákovy dokumenty, činnosti a dovednosti během výuky. Pedagogická diagnostika je důležitou součástí práce učitele (může se na ní podílet spolupráce se speciálním pedagogem a psychologem) a pomáhá nastavit první vzdělávací patření při zjištění obtíží. Důležitým aspektem je také spolupráce s rodinou žáka.

⁵Nejnovejším nástrojem na ZŠ pro diagnostiku školního neúspěchu může být standardizovaný test od Jiřiny Bednářové z roku 2014: Diagnostika schopností a dovedností v oblasti čtení a psaní a diagnostika matematických schopností a dovedností (varianta pro pedagogy škol a školní poradenská pracoviště). Diagnostika je určena pro žáky 1. – 4. ročníku na ZŠ. Je nutný zázvuk při akreditovaném školení.

Při pedagogické diagnostice se zkoumá především:

- kvalita percepčního vnímání, úroveň jemné a hrubé motoriky
- čtení - chybovost (počet, typ chyb), metoda výuky čtení, porozumění čtenému, průvodní projevy během čtení, vztah ke čtení, aj.
- psaný projev – psaní jako proces: rychlost, zautomatizovanost, směr, velikost, aj.; hodnocení výsledků psaní – kvalita žákova rukopisu, chybovost při psaní a analýza chybovosti
- matematické dovednosti – předčíselná představa, pojem a představ čísel, čtení čísel, zápis čísel, jak zvládá početní aplikace, aj.
- koncentrace pozornosti – kolísání pozornosti během práce, aj.
- emoční reakce žáka – reakce na úspěch/neúspěch, aj.
- analýza školní práce žáka, domácí přípravy, učitel mimo jiné analyzuje vlastní pedagogický přístup k žákovi

Cílem pedagogické diagnostiky není stanovení diagnózy, ale navrhnout konkrétní intervenční opatření pro žáka. V okamžiku, kdy se projeví obtíže v učení, je žák školou zařazen do podpory ve vzdělávání v 1. stupni (podrobnější charakteristika stupňů podpory ve vzdělávání v kapitole 3. 2) a škola spolupracuje s rodiči žáka. První stupeň podpory je v kompetenci školy. (Zapletalová, 2014/2016)

Kovářová (2013) uvádí, že škola první stupeň PO průběžně vyhodnocuje a nejpozději po 3 měsících⁶ od zahájení škola posoudí, zdali dochází k naplnění stanových cílů (dle platné vyhlášky 27/2016). V případě, že nastavená pedagogická opatření nevedou ke zlepšení, škola doporučí zákonnému zástupci objednání se na vyšetření do PPP. S vyšetřením v PPP musí souhlasit zákonný zástupce žáka, bez toho není možné provést vyšetření. V případě souhlasu s vyšetřením, učitel ve spolupráci s rodiči vypracuje zprávu o žákovi (typicky to bývá školní dotazník) a předává do PPP. Dotazník o žákovi do poradny zasílá zástupce školy (nejčastěji tuto roli vykonává výchovný poradce), nebo ji rodič dodá sám při návštěvě poradny. Poté probíhá objednání na komplexní vyšetření do PPP. Vyšetření SPU sestává z:

- anamnézy – osobní, rodinná a sociální
- psychologického vyšetření – zaměřené především na úroveň intelektových schopností
- speciálněpedagogického vyšetření – zaměřené na úroveň jednotlivých dílčích funkcí, které jsou důležité pro čtení, psaní a počítání

⁶ Autorka této diplomové práce doplnila parafrázovanou část Kovářové z roku 2013 o aktuální údaj z legislativy.

Výstupem z diagnostického vyšetření v PPP může být buď:

1) vydání samotné zprávy z vyšetření

Kovářová (2013) dodává, že v případě vystavení samotné zprávy z vyšetření, se jedná o žáka, jehož problémy nevyžadují zařazení do vyšší míry podpory ve vzdělávání. Zpráva z vyšetření je výhradně určena pouze klientovi/zákonnému zástupci klienta. Může se jednat o žáka, kdy:

- SPU nebylo diagnostikováno a příčina problémů spočívá jinde
- byly diagnostikovány SPU mírné obtíže, které jsou zvládnutelné běžnými pedagogickými postupy (odpovídá to podpůrnému opatření 1. stupně)
- byly dříve diagnostikovány SPU, ale po určité době reedukace dochází ke kompenzaci poruchy

Ve vyhlášce č. 27/2016 Sb. v § 14 je uvedeno, že zpráva obsahuje důležité údaje o žákovi, datum přijetí poskytnutí poradenské pomoci a s tím uvedený důvod, dále se uvádí průběh dosavadní poradenské péče. Důležitou součástí zprávy je popis průběhu a výsledky ze speciálněpedagogické a/nebo psychologického vyšetření. Zpráva je výhradně určena pouze klientovi/zákonnému zástupci klienta.

2) vydání zprávy z vyšetření a doporučení pro stanovení podpůrných opatření

Pro zprávu platí výše uvedené a je výhradně určená pouze klientovi/ zákonnému zástupci klienta. Doporučení vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb. v § 15 a obsahuje stanovení podpůrných opatření ve vzdělávání u žáka. Po vydání zprávy a doporučení je klient/zákonný zástupce žáka informován o obsahu a poučen o možnosti revize dle § 16b ve *školském zákoně č. 561/2004 Sb.* Zprávu a doporučení je nutné vydat do 30 dnů ode dne ukončení posouzení speciálních vzdělávacích potřeb, nejpozději však do 3 měsíců ode dne přijetí žádosti o poskytnutí poradenské pomoci ŠPZ. Platnost doporučení nesmí přesáhnout 2 roky, v odůvodněných případech lze stanovit dobu až 4 roky.

Škola musí žákovi poskytnout podpůrná opatření okamžitě po obdržení doporučení ŠPZ a jakmile zákonný zástupce udělí písemný informovaný souhlas⁷ s jejich poskytováním. Dále § 16 vyhlášky č. 27/2016 Sb. uvádí, že: *„není-li možné ze závažných důvodů zabezpečit bezodkladné poskytování doporučeného podpůrného opatření, poskytuje škola po projednání*

⁷ 1 dle § 16 vyhlášky č. 27/2016 Sb.:

„a) výslovné vyjádření souhlasu s poskytováním podpůrných opatření,

b) informace o důsledcích, které vyplývají z poskytování podpůrného opatření, zejména o změnách ve vzdělávání v souvislosti s poskytováním podpůrného opatření,

c) informace o organizačních změnách, které v souvislosti s poskytováním podpůrných opatření mohou nastat, a

d) podpis zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka stvrzující, že informacím uvedeným v písmenech b) a c) porozuměl.“

se školským poradenským zařízením a na základě informovaného souhlasu zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka po dobu nezbytně nutnou jiné obdobné podpůrné opatření stejného stupně. Není-li doporučené podpůrné opatření poskytnuto do 4 měsíců ode dne vydání doporučení, škola projedná tuto skutečnost se školským poradenským zařízením.“ Podrobnější postup při poskytování PO 2. a vyššího stupně nalezneme ve vyhlášce č. 27/2016 v § 16.

Ve spolupráci školy s PPP, žákem a zákonným zástupcem se průběžně vyhodnocuje, zdali je podpůrné opatření vyhovující ve vzdělávání. Pokud nejsou PO při vzdělávání dostačující a nevedou k naplňování vzdělávacích potřeb žáka, nebo naopak již nejsou potřebná, škola doporučí zletilému klientovi/ zákonnému zástupci klienta využít pomoci školského poradenského zařízení. Shledá-li PPP, že podpůrná opatření jsou nedostačující, nebo nevedou k naplňování vzdělávacích potřeb žáka, vystaví doporučení s jinými PO případně, navýší stupeň podpory.

3 Podpůrná opatření u žáků s SPU

Úvodní část této kapitoly je věnována obecnému charakterizování podpůrných opatření ve vzdělávání. Následně bude především věnován prostor podpůrným opatřením ve spojení se specifickými poruchami učení.

3.1 Charakteristika podpůrných opatření

Podpůrná opatření (dále jen PO) jsou vhodná doporučení ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na konkrétních stupních škol (mateřské, základní, střední). Lze je aplikovat jak ve školách běžných v rámci integrace žáků se SVP), tak ve školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotní postižením (katalog podpůrných opatření, Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

Na základě psychologického a speciálněpedagogického vyšetření ve školském poradenském zařízení (dále ŠPZ) je stanovena úroveň podpory ve vzdělávání. Poskytnutí podpůrných opatření je bezplatné. Míra podpory je definována stupněm PO a prostředky speciálněpedagogické podpory. Opatření je možné členit do pěti stupňů dle personální, organizační a finanční náročnosti. Specifikace stupně PO je odvíjena od stavu a míry znevýhodnění, ale také od celkové vzdělávací situace (Bartoňová, Vítková, Bočková, 2016).

Podpůrná opatření mají 5. stupňů. První stupeň PO je poskytován žákům, jenž vyžadují minimální úpravu metod, organizaci a hodnocení vzdělávání. Nemá normovanou finanční náročnost. Pokud by nepostačovalo poskytování PO prvního stupně, škola doporučí žákovi využít pomoci ŠPZ za účelem posouzení míry jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Podpůrné opatření druhého až pátého stupně jsou poskytována na základě doporučení PPP nebo SPC s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka. Opatření jsou poskytována samostatně nebo v kombinaci různých druhů a stupňů v souladu se zjištěnými speciálními vzdělávacími potřebami žáka. Konkrétní druh PO je možné poskytnout pouze v jednom stupni. (§ 2, 27/2016, aktuální znění ke dni 1. 1. 2020). U žáků se specifickými poruchami učení je aplikován třístupňový model podpůrných opatření.

Milan Valenta a Miloň Potměšil v katalogu PO (2015) uvádí mezi oblasti podpory ve vzdělávání (obecně platí pro všechny):

1. **Organizace výuky** - úprava režimu výuky, další pracovní místo pro žáka, jiné prostorové uspořádání výuky, úprava zadávacího pořádku, snížení počtu žáků ve třídě, vzdělávání v jiném než školním prostředí, mimoškolní pobyty a výcviky
2. **Modifikace vyučovacích metod a forem** - způsoby výuky adekvátní pedagogické situaci, individuální práce se žákem, strukturalizace výuky, kooperativní učení, metody aktivního učení, výuka respektující styly učení, podpora motivace žáka, prevence únavy a podpora koncentrace pozornosti, pravidelná kontrola pochopení osvojovaného učiva
3. **Intervence** - spolupráce rodiny a školy, rozvoj jazykových kompetencí, intervenční techniky, intervence nad rámec běžné výuky, rozvoj specifických dovedností a poznávacích funkcí, nácvik sebeobslužných dovedností, sociálního chování, zvládnutí náročného chování, metodická podpora ze strany ŠPZ a ŠPP, výuka prostřednictvím podporující a alternativní komunikace
4. **Pomůcky** - didaktické pomůcky, speciální didaktické pomůcky, kompenzační a reedukační pomůcky
5. **Úpravy obsahu vzdělávání** - respektování specifík žáka, úprava rozsahu a obsahu učiva, rozložení učiva z těžkého deficitu, rozložení učiva pro žáky ohrožené předčasným odchodem ze vzdělávání, obohacování učiva, modifikace podávaného učiva
6. **Hodnocení** - individualizace hodnocení, podmínky a metody dlouhodobého sledování žáků, rozšířené formy hodnocení, posílení motivační funkce hodnocení
7. **Příprava na výuku** - jiné formy přípravy na vyučování
8. **Podpora sociální a zdravotní** - léčebná režimová opatření, odlišné stravování, podávání medikace, spolupráce s externími poskytovateli služeb, reedukační a socializační pobyty
9. **Práce s třídním kolektivem** – klima třídy
10. **Úprava prostředí** – úprava pracovního prostředí, stavení úpravy, bezbariérovost

Organizační podmínky - krizové scénáře, karta žáka, aj.

Personální podmínky – vyučující pedagog, asistent pedagog

3.2 Podpůrná opatření u žáků s SPU

Každý stupeň popisuje charakter podpory a nutné podmínky pro zajištění. Při práci se žáky se specifickými poruchami učení jsou aplikovaná pouze podpůrná opatření 1. – 3. stupně⁸. Níže uvedené stupně PO jsou charakterizované ve spojitosti s SPU.

První stupeň PO je aplikován ke kompenzaci mírných obtíží ve vzdělávání žáka (například pomalé tempo práce, drobné chyby ve čtení, psaní, zapomínání, atd.), kdy je možné prostřednictvím drobných úprav v režimu školní výuky a pravidelné domácí přípravy dosáhnout zlepšení žákových dovedností. Návrhy úprav ve vzdělávání jsou ze strany pedagogů, kteří spolupracují s poradenskými pracovníky z ŠPP a zletilým žákem nebo zákonným zástupcem žáka. Obtíže žáka v učení mohou být zapříčiněné aktuálním nepříznivým zdravotním nebo psychickým stavem, případně se může jednat o dlouhodobé problémy, které jsou malého rozsahu a intenzity. Škola zohledňuje sociální status, sociální vztahy žáky s vrstevníky a jeho sociální a rodinné prostředí. První stupeň PO nevyžaduje normovanou finanční náročnost, a pokud budou účelná, mohou podporovat žáka v celém proběhu jeho vzdělávání. (vyhláška č. 27/2016, část A, aktuální znění)

Poskytování PO v 1. stupni při práci se žákem s SPU v oblastech podpory dle Zapletalové a Mrázkové (2014/2016):

- 1) **Metoda výuky** se zaměřuje na posílení oslabených schopností a dovedností u žáka, klade se důraz na individualizaci výuky (zohledňují se individuální potřeby žáky a respektují se jeho pracovní specifika, princip multisenzorického přístupu, aj). Cílem je rozvíjet vnímání, zapamatování a reprodukci poznatků, naučit vhodné strategie pro řešení typových úloh a problémů. Prostřednictvím opakování a procvičování si žák osvojuje neautomatizované vědomosti a dovednosti. Pracovní návyky jsou upevněné aktivizací a motivací žáka.
- 2) **Organizace výuky** směřuje k posílení koncentrace pozornosti žáka, ke zlepšení motivace k učení, k zapamatování a vybavení si učiva. Větší pozornost je kladená na metody výuky, strukturu vyučovací hodiny, logické organizaci a srozumitelnosti

⁸Čtvrtý stupeň PO je určen především pro žáky se závažnými poruchami chování, se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, s těžkým zrakovým nebo sluchovým postižením, se závažnými vadami řeči, s poruchami autistického spektra, se závažným tělesným postižením. Pátý stupeň PO je výhradně pro žáky s nejtěžším stupněm zdravotního postižení, jenž je zpravidla se souběžným postižením více vadami (27/2016, aktuální znění ke dni 1. 1. 2020).

předložené vyučovací látky. Pro podporu žákovy práce se doporučuje upevnit a modifikovat pravidla během výuky, provést změnu v zasedacím pořádku třídy, aplikovat různé způsoby výuky (diferenciace výuky, skupinová, kooperativní výuka, apod.) a především zohlednit postavení žáka ve třídě.

- 3) **Hodnocení** musí zohledňovat sociální kontext, ve kterém se žák nachází a směřovat nejen k vyhodnocení školní úspěšnosti, ale i posílení jeho motivace ke vzdělávání. Formy hodnocení mohou být: formativní (průběžné hodnocení), finální (periodické posuzování prospěchu), hodnocení versus hodnocení úrovně spolupráce, slovní hodnocení apod.
- 4) **Pomůcky** jsou všechny, které má učitel dostupné a vyhodnotí je jako prospěšné pro vzdělávání. Může se jednat o běžné či speciální učebnice, pracovní listy, názorně manipulační pomůcky, ICT techniku, názorné přehledy/tabulky, encyklopedie, pomůcky vhodné pro rozvoj oslabených funkcí, atd.

Druhý stupeň PO je poskytován žákům, jejichž charakter vzdělávacích potřeb je ovlivněn možnými problémy ve schopnostech se učit a připravovat na přípravu do školy, mírným oslabením sluchového nebo zrakového vnímání, či oslabením komunikačních dovedností. Druhý stupeň podpory vyžaduje individuální přístup ke vzdělávacím potřebám žáka, mírné úpravy v organizaci a metodách výuky, v hodnocení žáka, speciálněpedagogické reedukační postupy a formy. Problémy ve vzdělávání lze specifikovat jako mírné, kdy je možné je kompenzovat skrze využití speciálních učebních a učebních či kompenzačních pomůcek v předmětu speciálně pedagogické péče a úprav pedagogické práce. Podpůrné opatření druhého stupně může být doporučeno na základě ŠPZ (vyhláška 27/2016, část A, aktuální znění).

Poskytování PO v 2. stupni při práci se žákem s SPU dle vyhlášky č. 27/2016 Sb.:

- 1) **Metoda výuky** reflektují potřeby a možnosti žáky odpovídající jeho věku. Zaměřují se na podporu rozvoj a rozvoj myšlení, paměti, pozornosti, percepčního vnímání, motoriky a celkové stimulace vývoje. Pomáhají překonávat školní nepřípravenost, rozvíjet oslabené funkce a dovednosti.
- 2) **Úprava obsahu a výstupu ve vzdělávání** se provádí na základě charakteru speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Jedná se o úpravu vzdělávání v dílčích oblastech, které žák vzhledem ke svým vzdělávacím potřebám nedokáže zvládnout.
- 3) **Organizace výuky** se provádí na základě doporučení z posudku ŠPZ.

- 4) **IVP** zpracovává škola na základě doporučení PPP. Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu (dále ŠVP). Nejméně jednou ročně se provádí vyhodnocování IVP školským poradenským zařízením ve spolupráci se školou.
- 5) **Hodnocení** vychází z charakteru vzdělávacích potřeb žáka. Jsou nastavována tak, aby mohl žák prožít školní úspěch. Hodnotící kritéria jsou srozumitelně formulována.
- 6) **Intervence** zahrnuje pedagogickou intervenci ve škole, která probíhá 1 hodinu/týdně. Je zde maximálně 6 žáků ve skupině, individuální práce se žákem pouze tehdy, když nelze využít skupinovou formu. Další podporou ve vzdělávání pro žáky s SPU je předmět speciálně pedagogické péče (dále PSPP), který probíhá 1 hodinu/týdně, reedukační skupiny se mohou zúčastnit maximálně 4 žáci. Je zajišťován pedagogickými pracovníky školy s rozšířenou kompetencí pro oblast speciální pedagogiky, speciálními pedagogy školy nebo školským poradenským zařízením. PSPP se například zaměřuje na reedukaci SPU, rozvoji grafomotorických dovedností, rozvoji vizuálně percepčních dovedností (MŠMT, 2016).
- 7) **Úpravy podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání:**
- **Přijímání ke vzdělávání** se řídí vyhláškou č. 27/2016 3. částí A: *„Pravidla pro uzpůsobení podmínek pro přijímací řízení ke střednímu vzdělávání a příslušný vzor doporučení školského poradenského zařízení je stanoven jiným právním předpisem). Ředitel jiné školy uzpůsobí průběh přijímacího řízení pro uchazeče s potřebou podpůrných opatření druhého stupně, respektuje funkční důsledky speciálních vzdělávacích potřeb uchazeče, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení, které mohou ovlivnit průběh přijímacího řízení. Škola postupuje na základě doporučení školského poradenského zařízení.“*
 - **Ukončování vzdělávání** maturitní zkouškou je upraveno vyhláškou č. 177/2009, kdy žák může získat jako podpůrné opatření tzv. přiznané uzpůsobení podmínek (dále PUP). Žáci jsou zařazeni do skupin, pro specifické poruchy učení je určená skupina SPUO-1. Podpora umožňuje navýšení časového limitu o 25 % a možnost využití kompenzačních pomůcek při vykonávání maturitní zkoušky (vyhláška č. 27/2016).
- 8) **Pomůcky:** kompenzační pomůcka, speciální učebnice nebo speciální učební pomůcka. Dostupné pomůcky dle vyhlášky č. 27/2016, část B:
- *„Úprava a strukturace prostoru (nábytek, podoba pracovního místa, osvětlení, odhlučnění apod.)*
 - *Základní materiální a didaktické vybavení pro žáka se SVP (vč. spotřebního materiálu)*

- *Pomůcky pro rozvoj dílčích funkcí*
- *Pomůcky pro rozvoj vybraných smyslových funkcí a vnímání (sluch, zrak, hmat)*
- *Pomůcky pro rozvoj vybraných kognitivních funkcí (paměť, pozornost, myšlení)*
- *Pomůcky pro rozvoj hrubé motoriky včetně pohybu v prostoru*
- *Pomůcky pro rozvoj jemné motoriky či grafomotoriky*
- *Pomůcky pro rozvoj řeči, komunikačních schopností a logopedickou podporu (dle potřeby žáka)*
- *Pomůcky pro rozvoj čtení a psaní (v libovolné rovině dle potřeby žáka)*
- *Pomůcky pro učení se českému jazyku nebo do výuky českého jazyka*
- *Pomůcky pro učení se matematice nebo do výuky matematiky*
- *Sada názorných či manipulačních učebních/didaktických pomůcek*
- *Pomůcky pro učení nebo do výuky ostatních nauk. předmětů dle povahy SVP žáka*
- *Pomůcky pro učení se cizímu jazyku nebo do výuky cizího jazyku*
- *Pomůcky pro rozvoj orientace v čase*
- *Pomůcky pro rozvoj prostorové a pravolevé orientace*
- *Pomůcky pro rozvoj sociálních dovedností a seberegulace*
- *Pomůcky pro podporu dovednosti učení se a využití různých učebních stylů*
- *Výukový, kompenzační či na rozvoj funkce zaměřený software*
- *Počítač /notebook/tablet (podle potřeb žáka)“*

(vyhláška č. 27/2016, část B)

Normovaná finanční náročnost dle vyhlášky č. 27/2016 Sb. zahrnuje:

- úpravu obsahu ve vzdělávání,
- speciální učebnice a speciální učební pomůcky, kompenzační pomůcky,
- pedagogické intervence na práci se žákem, žáky nebo třídou ve škole,
- 1 h / týdně pedagogické intervence na práci se žákem nebo žáky ve školském zařízení
- 1 h / týdně předmět speciálně pedagogické péče, který je poskytován pedagogickým pracovníkem školy s rozšířenou kompetencí pro oblast speciální pedagogiky, psychologem s kvalifikací⁹

(vyhláška č. 27/2016)

⁹ podle § 19 zákona č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále psycholog), nebo speciálním pedagogem s kvalifikací podle § 18 zákona č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále speciální pedagog).

Třetí stupeň PO je aplikován na základě doporučení PPP (kde proběhla diagnostika vzdělávacích potřeb žáka). Případně se zavádí třetí stupeň podpůrných opatření, pokud poskytování nižšího stupně PO se u žáka vyhodnotí jako neúčelné. Charakter vzdělávacích potřeb žáka je ovlivněn závažnými specifickými poruchami učení. Může být již umožněna podpora pedagogického pracovníka asistentem pedagoga. Opatření obsahují úpravy především ve strategiích práce s učivem, úpravy v podmínkách a postupech školní práce a domácí přípravy, také zahrnuje navýšení motivace a postoje ke školní práci, v odůvodněných případech je možné provést úpravu obsahu vzdělání a výstupů ze vzdělání (vyhláška 27/2016, část A, aktuální znění).

Poskytování PO v 3. stupni při práci se žákem s SPU dle vyhlášky č. 27/2016 Sb.:

- 1) **Metoda výuky** jsou přizpůsobené vzdělávacím potřebám žáka. Uplatňují se všechny vhodné metody, které byly uvedeny již v nižších stupních PO. Cílem metod je zaměřit se na podporu a rozvoj kompetencí a dovedností žáka a jeho začlenění ve třídě. Zahrnuje to intervenční techniky a terapie vhodné na podporu oslabených funkcí, rozvoj kompetencí a dovedností žáka. Metody respektují specifika žáky, formy výuky mohou být kooperativní, otevřené učení, ale především zahrnují individualizovaný přístup. Motivace během učení je důležitá.
- 2) **Úprava obsahu a výstupu ve vzdělávání** se provádí v závislosti charakteru speciálních vzdělávacích potřeb žáka a na základě doporučení z PPP. Úprava obsahu cílí k posílení oslabených oblastí, ve kterých žák dosahuje horší výsledky.
- 3) **Organizace výuky** respektují vzdělávací specifika žáka. Zahrnuje to úpravu pracovního prostředí žáka, které pomáhá podpořit koncentraci pozornosti, dále mohou být využívány speciální učebnice a kompenzační pomůcky a postupy během výuky.
- 4) **IVP** navrhuje PPP jako podpůrné opatření. Platí stejné, co je uvedené u 2. stupně PO.
- 5) **Personální podpora** ve třetím stupni PO hraje důležitou úlohu během výuky. Zahrnuje to účast asistenta pedagoga (dále AP), či dalšího pedagogického pracovníka (školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga). V případě vyššího počtu žáků ve třídě, kdy není možné je rozdělit do více tříd, může škola zajistit do výuky dalšího pedagoga. **AP** spolupracuje s učitelem a poskytuje mu podporu při výuce. Jedná se o tzv. sdíleného asistenta pedagoga, který pracuje s více dětmi během výuky. Pedagog díky tomu může mít větší prostor se věnovat individuálně žákovi s SPU například.
- 6) **Hodnocení** se aplikuje stejně, jako bylo uvedeno v předchozích stupních podpory. Důležité je respektovat specifické nároky na činnosti žáka, provádí se kritériální úpravy

hodnocení. Může být použito slovní hodnocení, formativní i sumativní (celkové zhodnocení dosažených výkonů v dané oblasti, přiřazení je dáno určitou úrovní v rámci škály). Vedeme žáka k sebehodnocení a uplatňujeme všechny motivační aspekty k učení.

7) Intervence zahrnuje postupy, jenž spočívají v zajištění speciálně pedagogické péče a pedagogické intervence. Pedagogická intervence probíhají ve škole 2h/týdně. Je zde maximálně 6 žáků ve skupině. Předmět speciálně pedagogické péče má rozsah 2 hodiny/týdně, reedukační skupiny se mohou zúčastnit maximálně 4 žáci.

8) Úpravy podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání

- Přijímání ke vzdělávání se řídí vyhláškou č. 27/2016 3. částí A: *“Pravidla pro uzpůsobení podmínek pro přijímací řízení ke střednímu vzdělávání a příslušný vzor doporučení školského poradenského zařízení je stanoven jiným právním předpisem). Ředitel jiné školy uzpůsobí průběh přijímacího řízení pro uchazeče s potřebou podpůrných opatření třetího stupně, respektuje funkční důsledky speciálních vzdělávacích potřeb uchazeče, jeho onemocnění nebo zdravotního postižení, které mohou ovlivnit průběh přijímacího řízení. Postupuje na základě doporučení školského poradenského zařízení.“*
- Ukončování vzdělávání maturitní zkouškou je upraveno vyhláškou č. 177/2009 – tzv. přiznané uzpůsobení podmínek (dále PUP). Žáci s SPU jsou zařazeni do skupiny SPUO-2. Podpora spočívá v navýšení časového limitu o 50 %, formálních úprav zkušební dokumentace; případně obsahové úpravy, možnosti zápisu řešení přímo do testového sešitu; využití kompenzačních pomůcek (vyhláška 27/2016).

9) Pomůcky: kompenzační pomůcka, speciální učebnice nebo speciální učební pomůcka.

Přehled dostupných pomůcek dle vyhlášky č. 27/2016, část B:

- *„Úprava a struktura prostoru (nábytek, podoba prac. místa, osvětlení, odhlučnění apod.)*
- *Základní materiální a didaktické vybavení pro žáka se SVP (vč. spotřebního materiálu)*
- *Pomůcky pro rozvoj dílčích funkcí*
- *Pomůcky pro rozvoj vybraných smyslových funkcí a vnímání (sluch, zrak, hmat)*
- *Pomůcky pro rozvoj vybraných kognitivních funkcí (paměť, pozornost, myšlení)*
- *Pomůcky pro rozvoj hrubé motoriky včetně pohybu v prostoru*
- *Pomůcky pro rozvoj jemné motoriky či grafomotoriky*

- *Pomůcky pro rozvoj řeči, komunikačních schopností a logopedickou podporu (dle potřeby žáka)*
- *Pomůcky pro rozvoj čtení a psaní (v libovolné rovině dle potřeby žáka)*
- *Pomůcky pro učení se českému jazyku nebo do výuky českého jazyka*
- *Pomůcky pro učení se matematice nebo do výuky matematiky*
- *Sada názorných či manipulačních učebních/didaktických pomůcek*
- *Pomůcky pro učení se cizímu jazyku nebo do výuky cizího jazyku*
- *Pomůcky pro učení nebo do výuky ostatních nauk. předmětů dle povahy SVP žáka*
- *Pomůcky pro rozvoj sociálních dovedností a seberegulace*
- *Pomůcky pro podporu dovednosti učení se a využití různých učebních stylů*
- *Výukový, kompenzační či na rozvoj funkce zaměřený software*
- *Komunikační programy pro alternativní a augmentativní komunikaci*
- *Počítač /notebook/tablet (podle potřeb žáka)*
- *Diktafon“*

(vyhláška č. 27/2016, část B)

Normovaná finanční náročnost pro třetí stupeň dle vyhlášky č. 27/2016 Sb. zahrnuje:

- úpravu výstupů a obsahu vzdělávání, speciální učebnice a speciální učební pomůcky, kompenzační pomůcky,
- 3 h/týdně speciálně pedagogické intervence/předmět speciálně pedagogické péče, případně psychologická intervence,
- 3 h/týdně pedagogické intervence (z toho 1 h týdně na práci se třídou),
- služby asistenta pedagoga pro více žáků (tzv. sdíleného) podle charakteru speciálních vzdělávacích potřeb,
- podporu ve výuce dalším pedagogickým pracovníkem v rozsahu 0,5 úvazku,
- podporu školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem v rozsahu 0,5 úvazku

(vyhláška č. 27/2016 Sb.)

3.4 Doporučované intervenční metody a pomůcky pro žáky s SPU

V rámci projektu „Rozvoj a metodická podpora a poradenských služeb VIP III.“ v období 2014-2016 vznikla *Metodika pro nastavování podpůrných opatření ve školách* ve spolupráci s ŠPZ. Projekt byl pod záštitou NÚV¹⁰, ŠPZ a zařízeními pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. V tomto projektu jsou doporučeny vhodné diagnostické a intervenční metody a pomůcky pro žáky s SPU v rámci dynamické diagnostiky. Autorky publikace Jana Zapletalová a Jana Mrázková (2014/2016) odkazují na publikaci *Speciální pedagogika v praxi* od Šauerové, Špačkové a Nechlebové (2012). V metodice jsou popsány programy, které ale vyžadují proškolení. S některými metodami či pomůckami mohou pracovat pedagogové ve škole, některé jsou určeny především pro poradenské pracovníky:

- Hypo (Michalová)
- Percepčně-motorická nápravná cvičení vycházející z metodiky dílčího oslabení výkonu (Biebl, manželé Scharingerovi, Bubeníčková)
- KUPOZ, KUMOT, KUPREV, KUKUČ, KUPUB (Kuncová)
- Deficity dílčích funkcí (Sindelarová, Pokorná)
- Maxík (Bubeníčková, Janhubová)
- Feursteinova metoda (Pokorná)
- Nebojte se psaní (Heyrovská)
- Trénink jazykových schopností podle Elkonina (lektoři Prof. PhDr. Marína Mikulajová, PhD. PhDr. Miroslava Nováková Schöffelová, PhD., více zde: <http://www.elkonin.cz/vzdelavani-odborniku/>)
- Já na to mám (Krejčová, Pospíšilová)
- Metoda dobrého startu (Swierkoszová)

Zapletalová a Mrázková (2014/2015) uvádí, že při reedukacích SPU, oslabených percepčních funkcí nebo školních dovedností jsou dobrým nástrojem počítačové programy, výukové aplikace a webové zdroje. Mezi nejvíce užívané můžeme nalézt DysCom, Chytré dítě, GeMiS – Dys edice, Matik, Mentio, PONškola, Čed'ák, Dyslexie I., II., III., Dyslektik, Zábavná čeština v ZOO, online aplikace Včelka (Renata Wolfová).

¹⁰ 1. 1. 2020 došlo ke sloužení Národního ústavu pro vzdělávání s Národním institutem pro další vzdělávání, jenž jsou obě organizace pod MŠMT) a nyní se sloučená organizace jmenuje: Národní pedagogický institut České republiky (dále jen „NPIČR“)

Druhá publikace, která obsahuje souhrnné a aktuální poznatky pro reedukaci SPU, se jmenuje *Specifické poruchy učení* od Lenky Krejčové, Zuzany Bodnárové a kolektivu. V publikaci jsou uvedené pomůcky a metody, s kterými mají autorky publikace nejvíce zkušeností:

- **Fonematické povědomí**

- Olga Zelinková - Cvičení pro dyslektiky. I., Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, 2013
- Olga Zelinková, Cvičení pro dyslektiky. III., Cvičení sluchové analýzy a syntézy, 2003
- Olga Zelinková, Pavučinka: soubor cvičení sluchového vnímání: cvičení sluchového vnímání a rozlišování délky samohlásek, slabik dy-di, ty-ti, ny-ni a sykavek, 2010
- Bzučák – je to speciálně didaktická pomůcka na rozlišování krátkých a dlouhých slabik
- Deska na nácvik di-dy, ti-ty, ni-ny (jedná se o měkkotvrdou desku)
- AMOS – čeština v kostce

- **Zraková percepce**

- Jiřina Bednářová, Zrakové vnímání: optická diference I., 2010
- Jiřina Bednářová, Zrakové vnímání: optická diference II., 2010
- Jiřina Bednářová, Zrakové rozlišování, 2003
- Olga Zelinková, Cvičení pro dyslektiky IV. Rozlišování b-d-p, 2012
- Logico Piccolo - řada oko a ruka

- **Grafomotorika**

- Jiřina Bednářová, R. Šmarda – Jedním tahem: uvolňovací grafomotorické cviky, 2009
- Z. Michalová, Čáry Máry I: pracovní sešit pro rozvoj grafomotoriky, 3. vydání, 2009
- Z. Michalová, Čáry Máry II: pracovní sešit pro rozvoj grafomotoriky, 2. vydání, 2002

- **Prostorová orientace**

- J. Bednářová, Prostorová orientace, 2004
- Olga Zelinková, Cvičení pro dyslektiky VI. Cvičení pro pravo-levé orientace, 2007

- **Paměť**

- V. Rezková a L. Tumpachová, Cvičíme paměť, 2010
- J. Suchá, Trénujte si paměť, 2010

- **Čtení**

- K. Balharová, Fiovo čtení, 2015
- J. Bednářová, Postřehovací slabiky, 2002
- S. Emmerlingová, Když dětem nejde čtení. Čtení slov s otevřenou slabikou, 3. vydání, 2011

- S. Emmerlingová, Když dětem nejde čtení. Čtení slov s uzavřenou slabikou, 2010
- Z. Martínek, Cvičné texty pro pomalejší čtenáře, 2009
- Z. Michalová, Základy čtení I., 2005
- Z. Michalová, Základy čtení II., 2002
- Z. Michalová, Čítanka pro dyslektiky II., 1997
- Vorlíčková, Pohádky pro společné čtení (Kouzelný střevíček, Noc v lese, Červená krabička), www.spolecnecteni.com
- Olga Zelinková, Cvičení pro dyslektiky V. Čtenářské tabulky, 2013
- Záložka na čtení
- **Psaní**
 - J. Bednářová, Psaní s hraním, 1999
 - Olga Zelinková, Psaní mě baví: diktáty a cvičení pro žáky s dysortografií, 2007
 - Pracovní sešity na procvičení pravopisných pravidel – nakladatelství Nová škola
 - Sešity s pomocnými linkami
 - Tužky, psací pera, pastelky rollery s trojhranným úchopem
- **Matematika, Český jazyk**
 - J. Bednářová, Číselná řada do 100, 2013
 - J. Bednářová, Číselná řada do 1000, 1. díl, 2012
 - J. Bednářová, Číselná řada do 1000, 2. díl, 2017
 - J. Novák, Diskalkulie, 2010
 - D. Jucovičová, K. Randáková, Interaktivní učebnice ČJ I - IV. díl
 - M. Krčmářová, E. Hrazděrová, Myšlenkové mapy v českém jazyce, 2017
- **PC programy, aplikace na tabletu, webové stránky**
 - Chytré dítě: Naslouchej a hraj si – trénink sluchové paměti, rozlišování zvuků a tónů
 - Chytré dítě: Slabikář – Učíme se číst, rychle a zajímavě
 - Program DysCom (pocvičení prostorová orientace, pravopis, čtení, zrakové percepce)
 - Program Objevitel (pocvičení početní představy, seznámení s čísly atd.)
 - HAPPYNEUROIN – Brain jogging 6 (pocvičení paměti, pozornosti a koncentrace)
 - Tablexia
 - www.jazyky-bez-barier.cz
 - www.kaminet.cz
 - www.vcelka.cz

3.5 Podpůrná opatření pro žáky s SPU v zahraničí

V této kapitole jsou popsány přístupy a podpůrné strategie ve vzdělávání při práci se žáky a studenty s SPU, dále zahraniční výzkum.

Vzdělávání žáků s SPU ve vybraných zemích Evropy

Popisy podpůrných strategií u vybraných zemí byly čerpány z odborných článků evropské informační sítě Eurydice. Tento projekt dlouhodobě sleduje a zpracovává spolehlivé a srovnatelné informace o vzdělávacích systémech a politice v celé Evropě. Cílem Eurydice je usnadnit evropskou spolupráci v oblasti vzdělávání. Nabízí podrobné popisy evropských národních vzdělávacích systémů. Byly náhodně vybrány tři země, u kterých jsou popsány způsoby podpory ve vzdělávání pro žáky a studenty s SPU.

V **Německu** žáci s SPU obvykle dostávají tzv. nápravnou/pomocnou výuku¹¹, která probíhá v rámci tříd se smíšenými schopnostmi¹². Jako podpora těchto žáků mohou být vytvořené výukové skupiny, avšak jsou doprovázena integračním přístupem ve třídě. Klade se důraz na diferenciaci forem plánování, výuky a organizace vyučovacích a vzdělávacích procesů. Je potřeba vypracovat plány pomocné výuky, který je dohodnutý se všemi zúčastněnými pedagogickými pracovníky a rodiči žáka. Žákům, kteří se potýkají s obtížemi v procesu učení a kteří pravděpodobně nedosáhnou vzdělávacích cílů školního roku, může být kromě výuky, kterou absolvují, poskytnuta individuální podpora v malých skupinách. Programy pomoci se týkají hlavně němčiny a matematiky i cizích jazyků. Další výuka může být poskytnuta v jakýchkoli rozvrhovaných předmětech. Výuka je obvykle poskytována odpoledne. (Eurydice, 2020). **Dánsko** se snaží poskytovat podporu žákům s dyslexií již od samého začátku vzdělávacího programu. Od 2013 získávají žáci s dyslexií tzv. IT batoh, který jim má pomoci dokončit vzdělání. Batoh obsahuje počítač s podpůrným softwarem na čtení a psaní. Dále je zde skener, kdy je možné texty převést do zvukové podoby. V roce 2015 Dánské Ministerstvo pro děti, školství a rovnost pohlaví¹³ představilo nový národní test dyslexie, který dokáže identifikovat žáky a studenty s dyslexií napříč vzdělávacími programy od 3. ročníku ZŠ až po vysokoškolské vzdělávání. (Eurydice, 2019). V **Albánii** mají od roku 2014 školy povinnost poskytovat odpovídající vzdělávání dětem, která potřebují další vedení. Vytváří v rámci

¹¹ Překlad pochází ze slovního spojení *remedial teaching*

¹² Jedná se o třídy, kde se studenti značně liší schopnostmi, motivací k učení, potřebami, vzdělávacím zázemím atd. (z překladu Ainslie, 1994)

¹³ Doslovný překlad z *the Danish Ministry of Children, Education and Gender Equality*

podpůrných opatření pro žáky s SPU plán speciálních potřeb. Na ZŠ je zajištěné odborné pedagogické vedení¹⁴, plus školy mají často k dispozici interního poradce pro individuální vedení. Na středních školách (dále SŠ) je jako podpůrné opatření k dispozici čas navíc během zkoušení (max. o 30 minut), mohou využít možnost ústního vyzkoušení. Studenti s dyskalkulií mohou používat kalkulačku, ale již žádné převodní tabulky ne. Studenti s dyslexií na SŠ mohou používat pomůcky DAISY¹⁵, která funguje jako „mluví“ kniha (je to přístupný elektronický informační systém), nebo počítač s kontrolou pravopisu. Podpůrná opatření mohou být vydána pouze na základě prohlášení o dyslexii, které vydá certifikovaný psycholog nebo pedagog se specializací na SPU. (Eyrydice, 2017)

Výzkum realizovaný v oblasti SPU ve vybraných státech Evropy

V rámci spolupráce čtyř partnerských zemí vznikl projekt „*International analysis of mobility od educational services for adolescent with dyslexia*“ pod vedením Bulharské dyslektické asociace. Autoři jednotlivých zemí sdělili informace o pojetí dyslexie¹⁶ v jejich zemi (diagnostika, legislativa atd.), Autory studie jsou Eva Birzniece + Tomas Schmit z Lotyšska, Daniela Boneva + Elena Mihova z Bulharska, Binnur Küçükyildiz + Ömer Faruk Metin a Lenka Krejčová + Jana Pechancová z České republiky. Respondenty výzkumu byly studenti s dyslexií, jejich rodiče a učitelé. V rámci výzkumu poskytli autoři i pojetí PO z těchto čtyř zemí – respondenti byli oslovení, aby zhodnotili využití a dostupnost PO ve svých školách. Výstupem pro tuto oblast lze shrnout:

- Učitelé vnímají aplikaci podpůrných opatření žáky s dyslexií za častější než ostatní oslovené skupiny (rodiče a žáci)
- Všechny skupiny respondentů se shodli, že používání moderních informačních technologií je málo frekventované (pokud to někdo využívá, tak spíše doma)
- Nejčastější PO (uvedeno všemi cílovými respondenty) jsou: usazení studenta blízkosti učitele, používání tabulek a přehledu učiva v průběhu výuky, eliminace čtení před třídou, psaní úkolů na počítači. Respondenti ze čtyř zemí podpůrná opatření hodnotili podobným způsobem. (MODYSLEXIA, 2016)

¹⁴ Překlad z remedial teacher. Remedial education je určeno k podpoře žáků, kteří podávají nedostatečný výkon ve výuce (cílem je zlepšit dovednosti číst a psát, či počítat v matematice)

¹⁵ zkratka *Digital Accessible Information System*

¹⁶ V zahraničí pojem dyslexie zahrnuje všechny SPU

II. EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část je rozdělena do tří částí. V první části jsou popsána metodická východiska výzkumu, druhá část se zabývá analýzou a interpretací dat, poslední část je věnována diskuzi.

První část vymezuje metodická východiska kvantitativního výzkumu. Pro práci je charakterizován cíl a jsou stanoveny hypotézy. V rámci této části jsou popsány přípravné postupy a realizace výzkumu. Autorka dále uvádí metody sběru dat a analýzy dat, které byly využity.

Druhá část se zabývá analýzou a interpretací dat z výzkumného šetření. Získaná data zde autorka analyzuje a následně interpretuje. Autorka zde uvádí i limity studie.

V poslední části shrnula autorka všechny výsledky z výzkumu a zhodnotila cíle diplomové práce.

4 Metodologie výzkumu

V této kapitole bude představená metoda výzkumu, cíle práce, dále bude charakterizován výzkumný vzorek a analyzován sběr dat. Bude zde popsána výzkumná metoda – dotazník a jakým způsobem byl distribuován k účastníkům výzkumu.

4.1 Design výzkumu

Výzkumné šetření bylo realizováno kvantitativní metodou. Chráska (2016) vymezuje kvantitativně orientovaný výzkum v pedagogice jako cílenou a systematickou činnost, kdy skrze empirické metody zkoumáme (ověřujeme, potvrzujeme, testujeme) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy. Skutil (201) uvádí, že často se v kvantitativním výzkumu řeší jeden nebo více problémů, které mohou spolu navzájem souviset. Výzkum se opírá o určité vědecké teorie, které budou východiskem pro řešení výzkumného problému.

Hlavní technikou v tomto kvantitativním výzkumu bylo použití nestandardizovaného strukturovaného dotazníku. Hlavní úlohou dotazníku byl umožnit účastníkům výzkumu reflektovat své názory a zkušenosti. Skutil (2011) uvádí, že dotazník patří mezi nejrozšířenější výzkumné techniky v pedagogice. Prostřednictvím dotazníku zjistíme nejen data o respondentovi, ale i jeho názory a postoje k dané problematice. Otázky v dotazníku se mohou zabývat minulostí, přítomností a budoucností. Chráska (2016, s. 158) popisuje dotazník jako „*soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“. Jako každá výzkumná metoda má dotazník své výhody a nevýhody. Skutil a Chráska se ve svých publikacích shodují na výhodě, že dotazník umožňuje oslovit větší počet respondentů, je rychlejší a snadnější pro zpracování dat pro interpretaci a umožní zachovat anonymitu. Nevýhodou použití dotazníku dle Skutila (2011) je možná subjektivita výpovědí, případně že se respondent vyhne reagovat na otázku, také se může stát, že některým tázaným nemusí vyhovovat způsob získávání informací přes dotazník (jsou zde například striktně vybrané možnosti na odpovědi, uvedené položky omezují prostor pro reálnou odpověď- respondent je nucen vybrat možnost, kterou by běžně nevybral). Chráska (2016) uvádí dva základní druhy položek dotazníku – dle cíle (obsahové a funkcionální) a dle způsobu odpovědi (otevřené, zavřené, polouzavřené), zvláštním druhem jsou tzv. škálovací položky. Obsahové položky zjišťují údaje o

respondentovi (fakta, znalosti, názory, aj.), funkcionální položky (kontaktní, kontrolní nebo filtrační položky) pomáhají optimalizovat průběh testování. Uzavřené otázky nabízí respondentovi vybrané varianty odpovědí, ať s možností ze dvou (dichotomické), či z více variant s možností jedno odpovědi (polynomické), výčtové položky umožňují vybrat více odpovědí současně, v neposlední řadě jsou škálové položky, kdy respondent vybírá určitý bod na předložené škále (hodnotí daný jev). Pokud respondentovi nevyhovuje výběr, kompromisem pro něj jsou tzv. polouzavřené položky, kdy může vybrat variantu „jiná odpověď“ a konkrétně uvést. Výhodou otevřených otázek může být pro dotazovaného větší podnět k zamyšlení (např.: si vybaví, co ho nejvíce zaujalo, co považuje za nejdůležitější). Otevřené otázky nejsou omezeny žádnými mantinely a dotazovaná má větší volnost při odpovědi (může sdělit, co některé například doposud nenapadlo). Nevýhodou otevřených otázek je náročnější vyhodnocování dat (knihovna MENDELU, [online] in Chráska, 2016).

V rámci výzkumného šetření byl proveden předvýzkum, který umožnil eliminovat nedostatky v konstrukci dotazníku. Předpřipravený dotazník byl předán několika poradenským pracovníkům z PPP. Díky této realizaci předvýzkumu bylo zjištěno, že je potřeba upravit cílovou skupinu a změnit formulaci několika otázek, aby to bylo hodnotné pro výzkum. Navržený dotazník pro tento výzkum měl ve finální podobě 16 ti otázek. Byl zpracován do elektronické podoby přes Google formulář. Dotazník obsahuje krátký úvod s anotací o plánovaném výzkumu a v závěru je poděkování za účast. Byly použity položky obsahové (místo působnosti, věková kategorie, pracovní pozice) a dle formy odpovědi jsou v dotazníku otázky uzavřené, polouzavřené, uzavřené a škálovací dle definic Chrásky (2016) a Skutíla (2011).

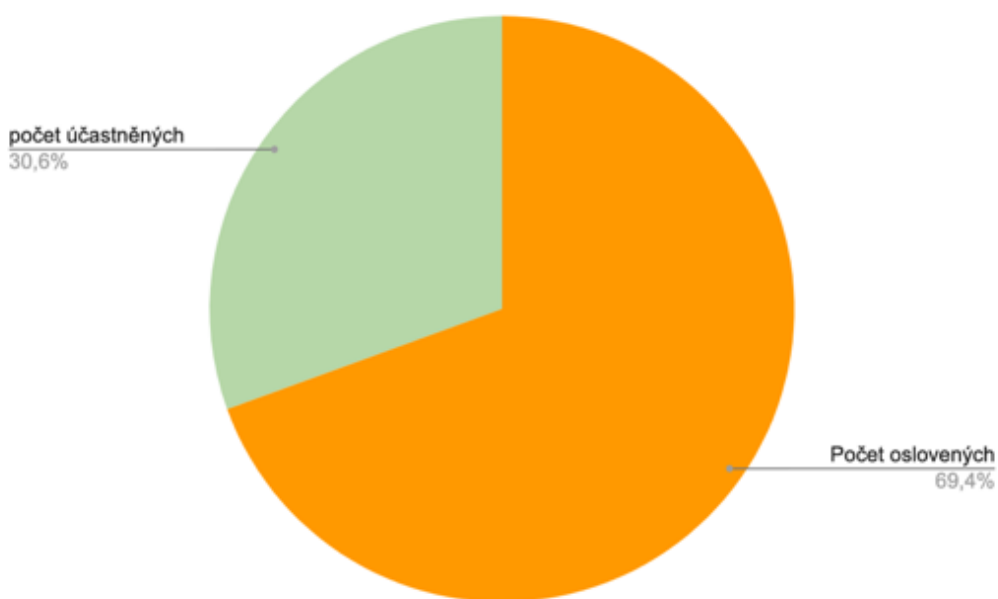
Časový harmonogram výzkumného šetření:

- říjen 2019 - leden 2020 – stanovení cíle, příprava výzkumného šetření
- únor 2020 - předvýzkum
- březen - květen 2020 – realizace výzkumného šetření
- červen – červenec 2020 – vyhodnocení a zpracování získaných dat pro výzkum

4.2 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili poradenští pracovníci, jenž vykonávají pozici speciálního psychologa, nebo psychologa s rozšířením o speciální pedagogiku v pedagogicko-psychologických poradnách ve věku od 25 let, přičemž nebyla určena horní věková hranice respondentů. Cílenou skupinou pro tento výzkum byli poradenští pracovníci, kteří mají vystudovanou speciální pedagogiku a působí v PPP Olomouckého kraje, nebo na území Prahy. Speciální pedagogové byli jako respondenti vybráni na základě odborných znalostí v oblasti SPU a cenných zkušeností z poradenství.

Do výzkumného šetření bylo osloveno celkem 50 respondentů, pro porovnání to bylo 25 respondentů z každého kraje. Výzkumu se za ztížených podmínek kvůli Covid19 účastnilo dohromady 22 respondentů. Výsledky byly finálně zpracovány. Celková účast ve výzkumu byla 30,6 %, viz graf č. 1.

Graf 1: Účast ve výzkumu

4.3 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zkoumat, jakým způsobem poradenští pracovníci doporučují a pracují s podpůrnými opatřeními pro žáky se specifickými poruchami učení. Získané poznatky z výzkumu mohou být využity jako materiály pro začínající poradenské pracovníky v PPP, kteří se budou zabývat problematikou SPU. Oblast podpůrných opatření pro žáky s SPU není tolik prozkoumaná a pro některé začínající poradenské pracovníky i pedagogy může být prospěšné mít k dispozici ucelenější informace o této problematice a zároveň mít možnost čerpat z cenných zkušeností od speciálních pedagogů, kteří se do výzkumu zapojili. Při dotazování jsem se zaměřila především na nejčastější podpůrná opatření, která jsou doporučovaná pro žáky s SPU a způsoby práce při reedukaci specifických poruch učení v PPP. Původním záměrem výzkumu bylo porovnat výsledky mezi Olomouckým krajem a Prahou, ale v důsledku vypuknutí pandemie Covid19 byla malá účast ve výzkumu. Získaná data z výzkumu budou analyzovat aplikaci teorie v praxi. Pro praktickou část byly stanoveny dílčí cíle:

- Zmapovat nejčastější doporučovaná podpůrná opatření pro žáky s SPU v PPP.
- Zjistit, jestli speciální pedagogové dávají větší přednost při doporučování PO papírovým/manipulačním pomůckám, nebo digitálním technickým pomůckám.
- Zjistit, jestli speciální pedagogové v PPP dávají přednost při reedukacích SPU papírovým/manipulačním pomůckám, nebo digitálním technickým pomůckám.
- Zmapovat nejčastější pomůcky aplikované při reedukacích SPU v PPP.

Tvorba výzkumných hypotéz a zkoumání jejich vzájemných vztahů je dle Gavory (2000) základem pro kvantitativní výzkumného šetření. Hypotéza není jakýkoliv předpoklad, musí vycházet z poznatků, jenž jsou známé o zkoumaném jevu, nebo z praktických zkušeností výzkumníka. Je vyjádřena oznamovací větou a určuje vztahy mezi dvěma proměnnými. Hypotéza se musí dát empiricky zkoumat (Gavora, 2000).

Pro tento výzkum jsou na základě čerpané odborné literatury a zpracované teoretické části jsou stanoveny tyto hypotézy:

Nulové:

- **H₁** Není rozdíl v četnosti při doporučování papírových/manipulačních pomůcek jako PO pro žáky se specifickými poruchami v pražských poradnách než v Olomouckém kraji.
- **H₂** Není rozdíl v četnosti při doporučování speciálních učebních pomůcek jako podpůrných opatření 2. stupně v pražských PPP než v Olomouckém kraji.
- **H₃** Speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let častěji používají digitální technické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let.

Alternativní:

- **H_{1a}** Je rozdíl v četnosti při doporučování papírových/manipulačních pomůcek při doporučování jako podpůrných opatření pro žáky se specifickými poruchami v pražských poradnách než v Olomouckém kraji.
- **H_{2a}** Je rozdíl v četnosti při doporučování speciálních učebních pomůcek jako podpůrných opatření 2. stupně v pražských PPP než v Olomouckém kraji.
- **H_{3a}** Speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let častěji nepoužívají digitální technické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let.

4.4 Analýza a interpretace dat

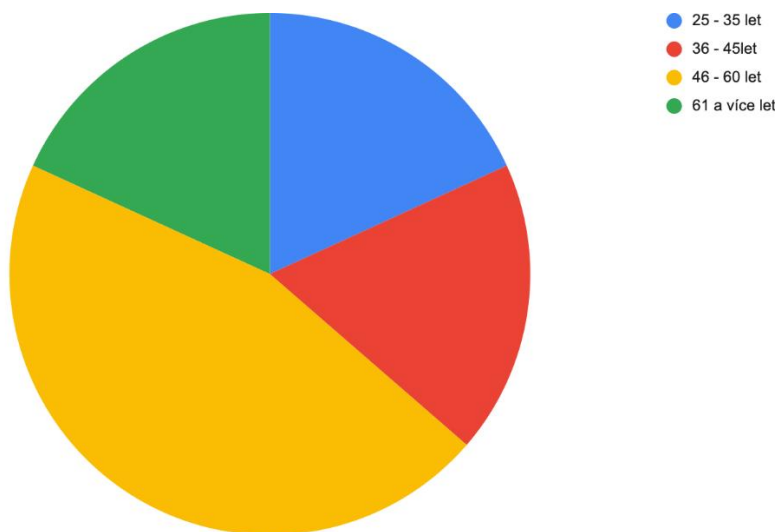
Analýza dat

Výzkumné šetření bylo realizováno online dotazníkem, který byl vytvořen přes Google formulář. Tento způsob byl zvolen z důvodu menší časové náročnosti a okamžité dostupnosti dotazníku pro respondenty. Dále z praktického aspektu pro výzkumníka - Google zvládne zpracovat získaná data z výzkumu a exportovat popisné položky do MS Excelových tabulek a výsledky graficky znázornit v grafech. Součástí dotazníku byl úvod, který sdělil respondentům specifika výzkumu, jeho obsah a požadavky pro vyplnění. Online dotazník byl zaslán do pracovních e-mailů pracovníků pedagogicko-psychologických poraden v Praze a Olomouckém kraji. Nejdříve dotazník prošel **předvýzkumem** a byl zaslán několika poradenským pracovníkům, na základě zpětné vazby se upravila cílová skupina ze všech poradenských pracovníků na speciální pedagogiky a konstrukce otázek. **Následně** byli osloveni speciální pedagogové z pedagogicko-psychologických poraden v Praze a Olomouckém kraji prostřednictvím jejich pracovního e-mailu. V emailové komunikaci jsem je požádala o spolupráci ve výzkumu, v úvodu žádosti byl představen výzkum a vysvětleny cíle výzkumu. Součástí žádosti byl odkaz ke vstupu do online dotazníku. Na závěr dotazníku bylo poděkování za spolupráci. V e-mailu bylo speciálním pedagogům nabídnuto, že v případě zájmu jim budou zaslány výsledky výzkumu. Podoba dotazníku je vložena do přílohy č. 1. Po ukončení sběru dat byla analyzována data a celkově se účastnilo 22 respondentů. Pro ověření hypotéz byl zvolen Studentův t-test rozdílu dvou relativních hodnot, který se umožňuje statisticky zpracovat takto malý počet.

Interpretace dat

Pro větší přehlednost jsem výsledky z výzkumného šetření převedla do grafu a všechny zmapované pomůcky do přehledu. **První část** dotazníku se skládala ze čtyř otázek a cílem bylo zjistit základní informace o respondentech (kraj, pohlaví, věk a pozice). Do výzkumu se zapojilo 22 speciálních pedagogů pracujících v PPP v Praze nebo Olomouckém kraji. Většinové zastoupení respondentů měly ženy, byl pouze jeden muž. Ve školství a obecně v oboru poradenské speciální pedagogiky se zaměřením na SPU převážně pracují ženy. Vyšší přítomnost mužského elementu v poradenství a celkově ve školství by byla přínosem. Jsem tedy vděčná, že alespoň jeden muž se zapojil do výzkumu. Nejvíce respondentů ve výzkumu bylo ve věku 46 – 60 let, kteří měli účast 45, 5 % ve výzkumu. Věková kategorie 25 – 35 let, 36 – 45 let, osoby 61 let a starší mají rovnocenné zastoupení v účasti a to 18, 2 %. Všichni

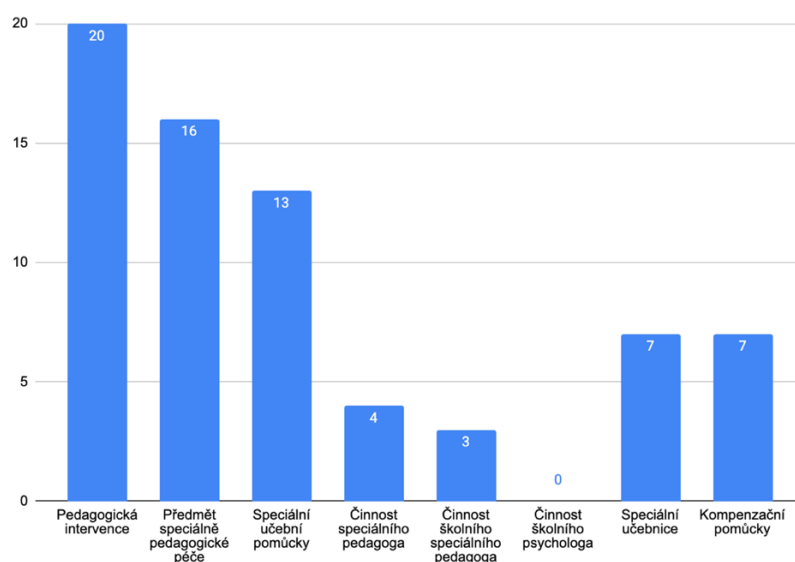
účastníci pracují jako speciální pedagogové, nikdo z respondentů nevybral možnost kombinace psychologie s rozšířením o speciální pedagogiku, která byla v nabídce dotazníku u profese.

Graf 2: Věkové zastoupení ve výzkumu

Druhá část dotazníku obsahovala otázky č. 5, 6, 7, 8, 9 a 10. Cílem této části bylo zjistit nejčastější doporučovaná podpůrná opatření pro žáky s SPU, preferovaný typ/způsob pomůcek jako PO a typ používaných pomůcek při reedukaci specifických poruch učení.

Otázka č. 5 v dotazníku byla zaměřená na podpůrná opatření 2. stupně pro žáky s SPU. V této položce měli respondenti vybírat podpůrná opatření (byla možnost vybírat z více možností a nebylo to omezené počtem), která nejčastěji doporučují pro žáky s SPU.

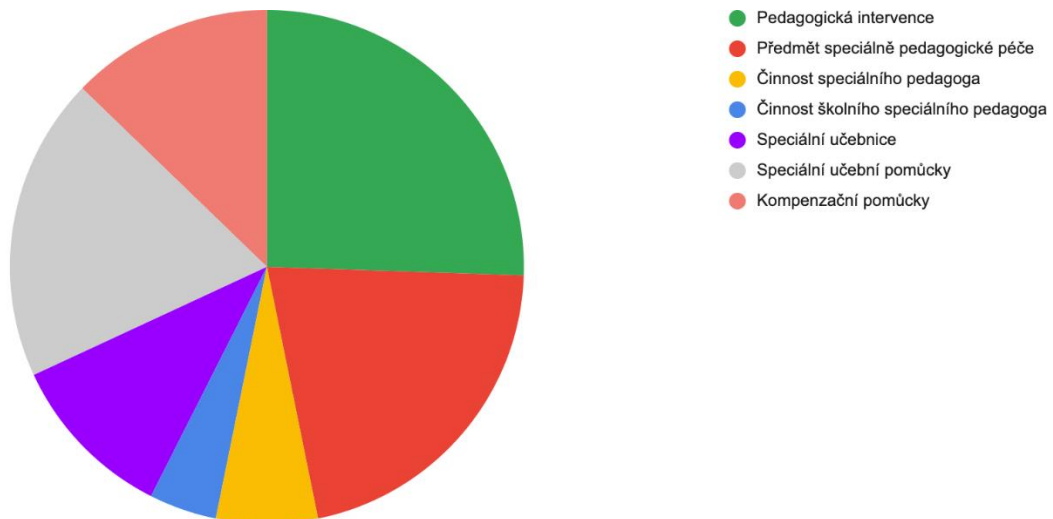
Graf 3: Doporučovaná podpůrná opatření 2. stupně pro žáky s SPU

Z grafu vyplývá, že nejvíce doporučenými PO 2. stupně v PPP Olomouckého kraje a Prahy jsou:

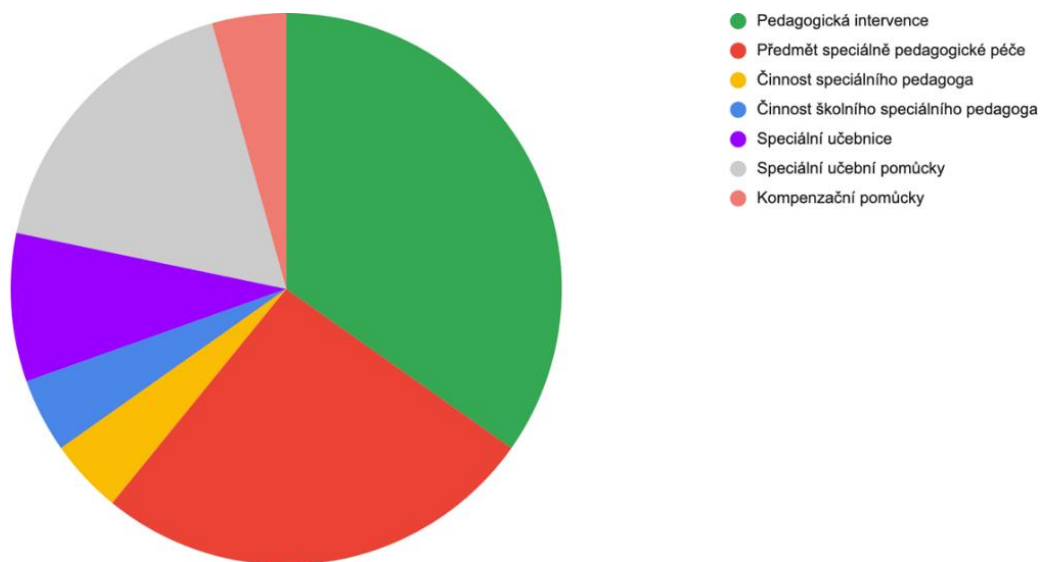
- Pedagogická intervence (90, 9 %)
- Předmět speciálně pedagogické péče (72, 7 %)
- Speciální učební pomůcky (59, 1 %)
- Speciální učebnice a kompenzační pomůcky mají stejné zastoupení (31, 8 %)
- Činnost speciálního pedagoga (18, 2 %)
- Činnost školního speciálního pedagoga (13, 6 %)

Dle získaných výsledků výzkumného šetření respondenti nejčastěji doporučují pedagogické intervence jako PO 2. stupně. Jeví se jako nejvíce účinné pro práci se žákem s SPU. Je díky tomu možné poskytnout individualizovanou výuku, ve skupině jsou max. 4 žáci. PSPP je uvedený jako druhé nejčastější podpůrné opatření. Ve škole vede PSPP kompetentní pedagogický pracovník (speciální pedagog, či pedagog s rozšířením o speciální pedagogiku, či psychologickou kvalifikací), využívá se buď jako vyučovací předmět (škola to musí být zpracované jako předmět v ŠVP) v souladu s § 26 odst. 2 školského zákona, nebo je to posuzováno jako „náprava“ oslabených funkcí a nemá v tomto případě povahu povinné vyučovací hodiny. Některé školy nemají PSPP zakomponované v ŠVP a z toho důvodu jej poradny méně doporučují. Respondenti dále často vybírali pomůcky PO, které pomáhají žákovi kompenzovat nedostatky v učení – nejvíce se jednalo o speciální učební pomůcky, speciální učebnice a kompenzační pomůcky. Nejméně frekventovanou odpovědí byly personální PO, kdy jsou v menší míře doporučení činnosti speciálního (i školního) pedagoga.

Pro porovnání, zdali je odlišný postoj při doporučování PO ve dvou krajích, přikládám níže grafy. Je znatelný rozdíl, kdy poradny Olomouckého kraje doporučují více pedagogickou intervenci (34, 5 %) a předmět speciálně pedagogické péče (26, 1 %), speciální učební pomůcky (17, 4 %), speciální učebnice (8, 7 %), a činnost speciálního (i školního) pedagoga má s kompenzačními pomůckami stejné zastoupení (4, 3 %). V pražských poradnách je tato četnost znatelně menší a převládá pedagogická intervence (25,5 %), PSPP (21, 3 %), speciální učební pomůckami (speciální učební pomůcky 19, 1 %, kompenzační 12, 8 %), personální PO má nejmenší četnost (4, 3 %).

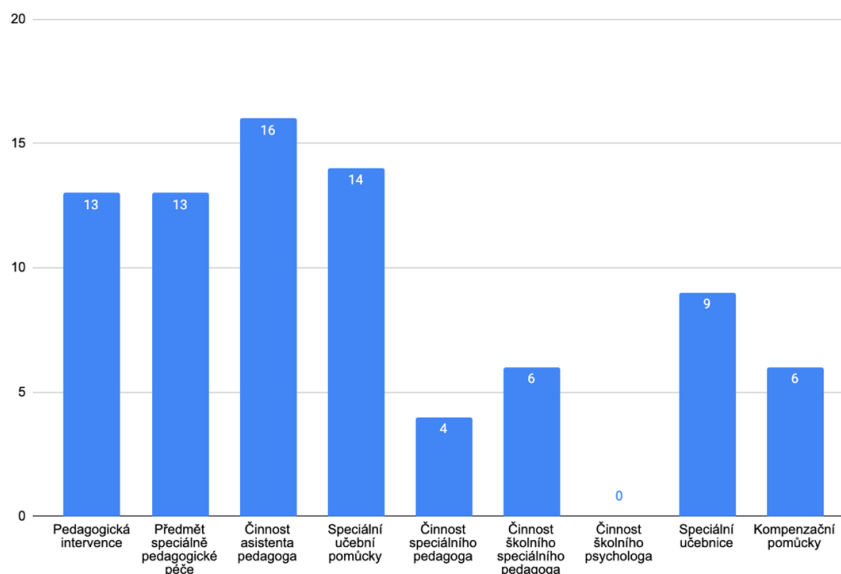

Graf 4: Doporučené PO 2. stupně pro žáky s SPU, PPP Praha

Graf 5: Doporučené PO 2. stupně pro žáky s SPU, PPP Olomoucký kraj

Otázka č. 6 v dotazníku zjišťovala, jaká podpůrná opatření 3. stupně jsou doporučována pro žáky s SPU.

Graf 6: Doporučovaná podpůrná opatření, 3. stupeň

Nejčastějším doporučovaným PO 3. stupně v PPP Olomouckého kraje a Prahy jsou:

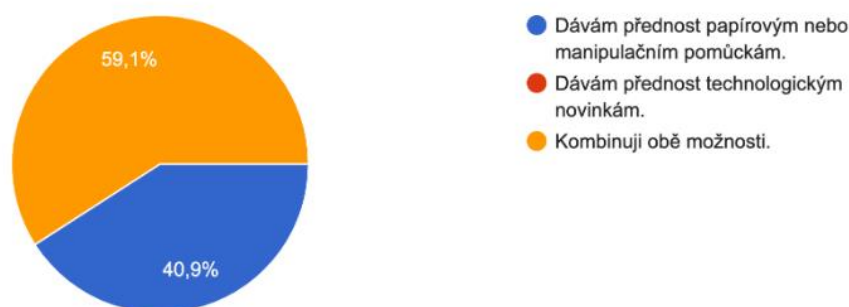
- Činnost asistent pedagoga (72, 7 %)
- Speciální učební pomůcky (63, 6 %)
- Pedagogická intervence měla stejný počet četností jako PSPP (59, 1 %)
- Speciální učebnice (40, 9 %)
- Kompenzační pomůcky, činnost školního speciálního pedagoga (27, 3 %)
- Činnost speciálního pedagoga (18, 2 %)

Ve výzkumu bylo vybráno činnost AP jako nejčastější doporučované PO 3. stupně pro žáky s SPU. Asistent pracuje s žáky třídy a pomáhá učiteli při výuce. Bohužel je nedostatek asistentů ve školství a občas potřebuje škola více času, než se podaří najít vhodnou osobu na pozici asistenta s daným časovým úvazkem. Aby pedagog měl k dispozici vhodné reedukační a stimulační pomůcky pro práci se žákem s SPU, poradny doporučují také hodně speciální učební pomůcky, které mohou být vhodné na podporu a rozvoj oslabených funkcí. Také je důležitá pravidelná intervenční péče v podobě pedagogické intervence nebo PSPP, jenž jsou uváděny jako třetí nejčastější PO při doporučování. Speciální pedagog/školní speciální pedagog či školní psycholog se moc nevyužívá při doporučování PO 3. stupně. Ve výzkumu nevybral žádný respondent možnost doporučení školního psychologa jako PO 2. a 3. stupně. MŠMT

doporučuje ŠPZ vždy promyslet, zdali je vhodné doporučit školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga jako PO, protože je potřeba vyhodnotit podmínky pro vzdělání ve škole.¹⁷

Otázka č. 7 v dotazníku se zaměřovala na typ pomůcek, které respondenti preferují při navrhování PO pro žáky s SPU. V nabídce bylo možné vybrat:

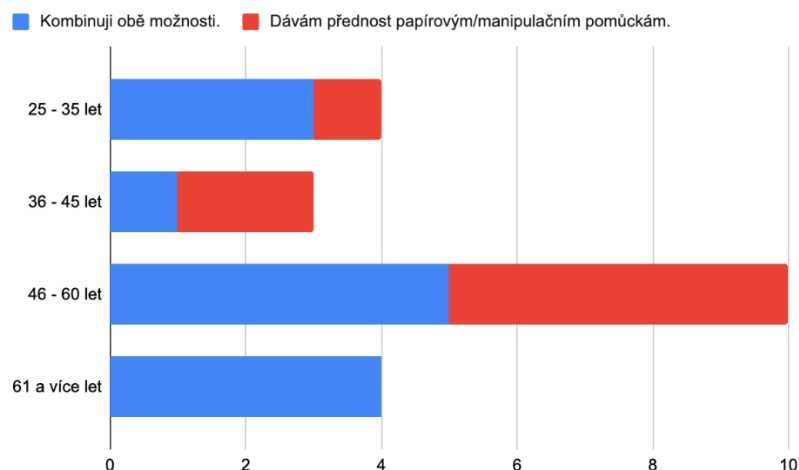
- „dávám přednost papírovým nebo manipulačním pomůckám“
- „dávám přednost technologickým novinkám“
- „kombinuji obě možnosti“

Graf 7: Preferovaný typ pomůcek při doporučování PO

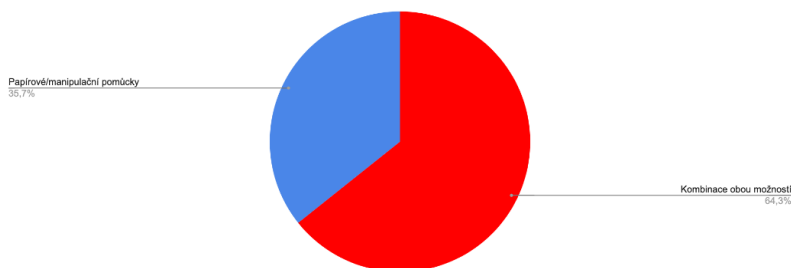
Předpokládala jsem, že většina poradenských pracovníků zůstává věrná papírovému či manipulačnímu typu pomůcek (kartičky, pracovní listy, publikace zaměřené na konkrétní problém, aj.). Ale výsledky z výzkumného šetření mě překvapily, protože téměř 60 % respondentů hlasovalo pro „kombinuji obě možnosti“. To se projevilo i při analýze dat, jaká věková skupina respondentů preferuje jaký typ pomůcek při doporučování PO. Na grafu 8 vychází, že nejčastěji speciální pedagogové ve věku 46 - 60 let doporučují papírové/manipulační pomůcky oproti ostatním.

¹⁷ Faktory, které je potřeba zvážit na základě doporučení MŠMT v metodických listech pro ŠPZ - https://www.msmt.cz/file/39027_1_1/

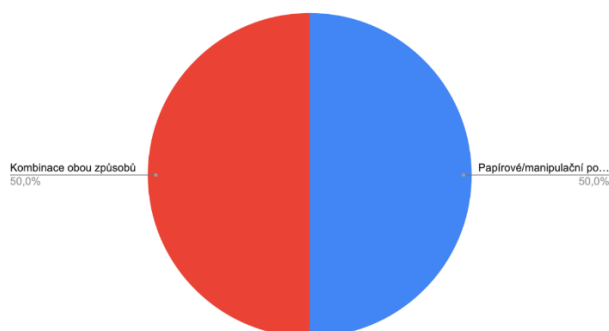

Graf 8: Typ pomůcek při doporučování PO, věkové zastoupení

Poradny v Praze hlasovali nejvíce pro kombinaci obou možností (64, 3 %), pro papírové/manipulační pomůcky pouze 35, 7 %. V Olomouckém kraji poradny měly hlasy 50 % na 50 % výběru papírových/manipulačních pomůcek a kombinaci obou způsobů. Žádný respondent nevybral možnost doporučování pouze technologických pomůcek. Pro znázornění přístupu mezi kraji přikládám grafy 9 a 10.

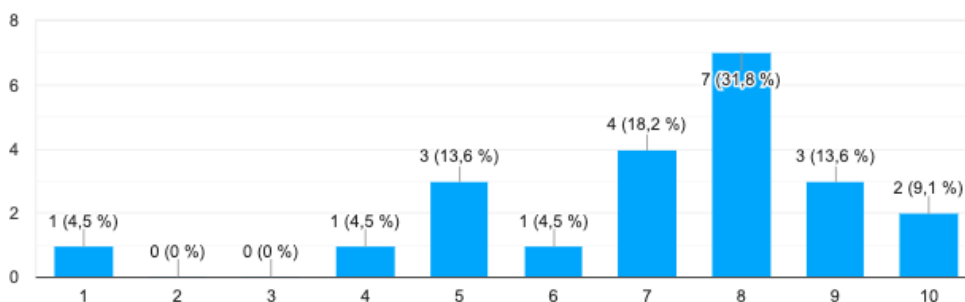
Graf 9: Preferovaný typ pomůcek v PPP Praha

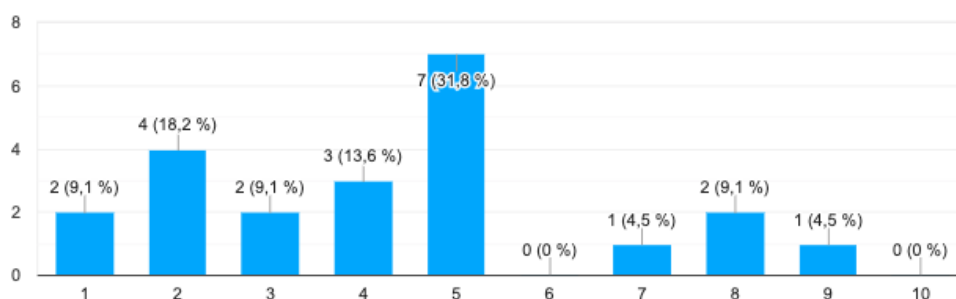
Graf 10: Preferovaný typ pomůcek v Olomouckém kraji

Otázka č. 8 a 9 v dotazníku zjišťovala četnost aplikování typů pomůcek při reedukaci SPU v pedagogicko-psychologické poradně. Respondenti hodnotili četnost používání daných

pomůcek pomocí číselné škály od 1 do 10. S tím, že 1 znamenala, že „vůbec nepoužívám“ a 10 znamenalo „preferuji pouze daný způsob“.

Graf 11: Škála četnosti používání papírových/manipulačních pomůcek při reedukaci SPU v PPP

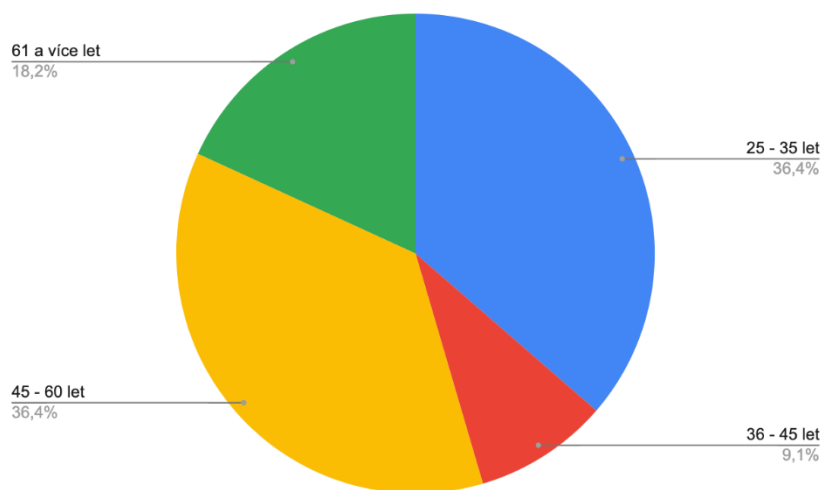

Graf 12: Škála četnosti používání digitálních technických pomůcek

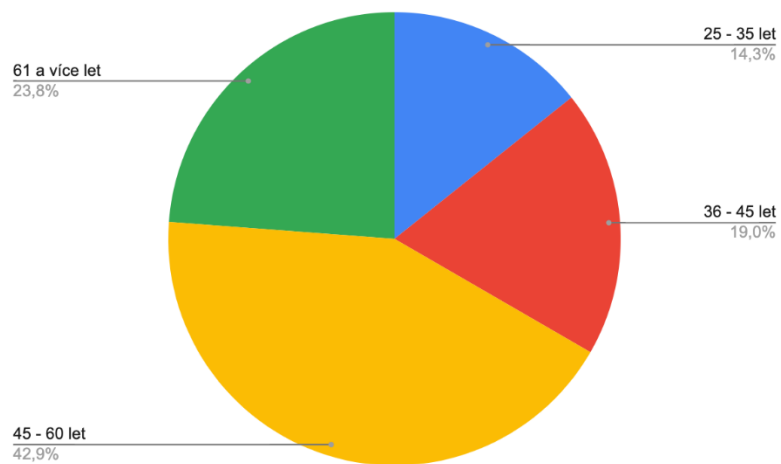
Na grafu 11 *škálu 1 - 4* považujeme za minimální využití papírových/manipulačních pomůcek při reedukaci SPU. V případě kde byly vybrány škálové možnosti *5 a více*, je znatelné pravidelné používání, které se zvyšujícím číslem popisuje vyšší četnost používání. Jeden z respondentů uvedl, že při reedukacích nepoužívá vůbec papírové/manipulační pomůcky při reedukaci. Z toho můžeme usuzovat, že buď daný respondent preferuje pouze digitální technologických pomůcek, nebo v PPP není vůbec časový prostor pro reedukační činnost se žákem¹⁸. Graf 12 zobrazuje menší četnost používání digitálních technologických pomůcek. Z grafu č. 11 a 12 můžeme ale vyčíst, že speciální pedagogové v PPP preferují spíše využití papírových/manipulačních pomůcek při reedukaci SPU než digitální technologické pomůcky. Celkově 18 respondentů vybralo menší používání těchto pomůcek, což je viditelný rozdíl na grafech. Bylo analyzováno, jaká věková kategorie má nejčastější zastoupení při používání digitálních technických a papírových/manipulačních pomůcek při reedukaci SPU. Z grafu 13 vyplývá, že speciální pedagogové ve věkové kategorie 25 – 35 let, a 45 – 60 častěji používají

¹⁸ Poznámka autorky: Dva respondenti mi sdělili prostřednictvím emailové komunikace, že v jejich PPP není možné provádět reedukace SPU, jsou příliš zahlaceni byrokracií.

digitální technické pomůcky v rámci reedukačních činností, nejméně speciální pedagogové ve věku 36 – 45 let. Při porovnání grafu 13 a 14 je zřejmé, že speciální pedagogové preferují spíše používání papírových/manipulačních pomůcek.

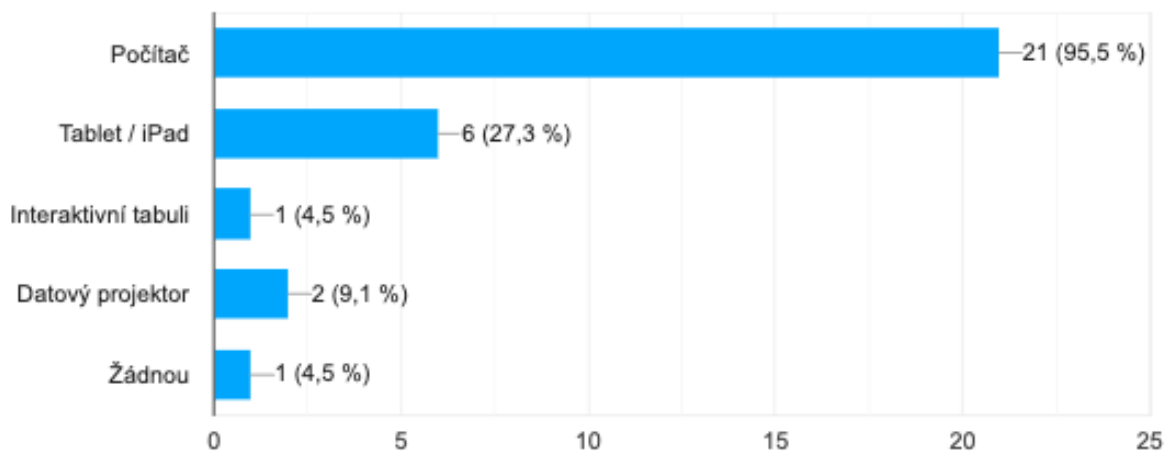

Graf 13: Používání digitálních pomůcek při reedukaci SPU

Graf 14: Používání papírových/manipulačních pomůcek při reedukaci SPU

Otázka č. 10 v dotazníku zjišťovala, jakou techniku používají speciální pedagogové k dispozici v pedagogicko-psychologických poradnách.

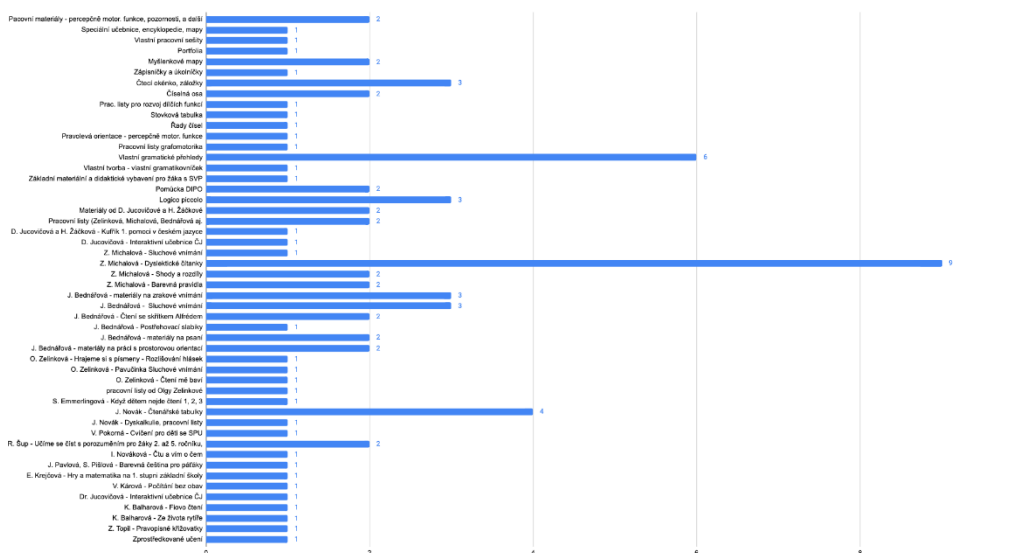

Graf 15: Používaná technika v PPP

Z grafu vyplývá, že respondenti používají nejčastěji počítač (95, 5 %), který je důležitý pro evidenci o klientech, dále pro vypracování zpráv z vyšetření a doporučení podpůrných opatření, v neposlední řadě pro reedukační činnosti, aj. Několik respondentů (27, 3 %) uvedlo, že používají tablet/iPad v PPP, datový projektor má k dispozici pár z oslovených respondentů (9, 1 %). Pouze jeden respondent uvedl, že nevyužívá žádnou techniku. V tomto ohledu to bude myšlené v souvislosti, že nepoužívá žádnou technikou při reedukaci v PPP.

Poslední část dotazníku byla orientovaná na cenné zkušenosti speciálních pedagogů, kteří pracují v PPP. V dotazníku byli požádáni, aby uvedli jejich nejčastěji doporučované pomůcky pro žáky s SPU (papírová podoba, didaktická podoba, digitální technologické pomůcky) a nejčastěji používané pomůcky při reedukaci v PPP (obtíže ve čtení, obtíže ve psaní a gramatice, obtíže v matematice). Jednalo se o otevřené otázky, kdy byl respondent požádán, aby uvedl alespoň 2 pomůcky.

Otázka č. 11 v dotazníku zjišťovala od respondentů, jaké papírové pomůcky doporučují jako podpůrné opatření pro žáky se specifickými poruchami učení. Získané výsledky jsou zpracovány do grafické podoby. Bylo potřeba setřídít opakované položky a určit četnost.

Graf 16: Papírové pomůcky jako PO

Respondenti v dotazníku sdělili, že nejčastěji doporučují z papírových pomůcek publikace Zdeňky Michalové - dyslektické čítanky, Josefa Nováka - čtenářské tabulky a v neposlední řadě čtenářské výřezy. Všechny papírové pomůcky, které speciální pedagogové doporučují jako podpůrné opatření pro žáky s SPU, jsou prezentovány v grafu 14 a zároveň sepsány do přehledu níže.

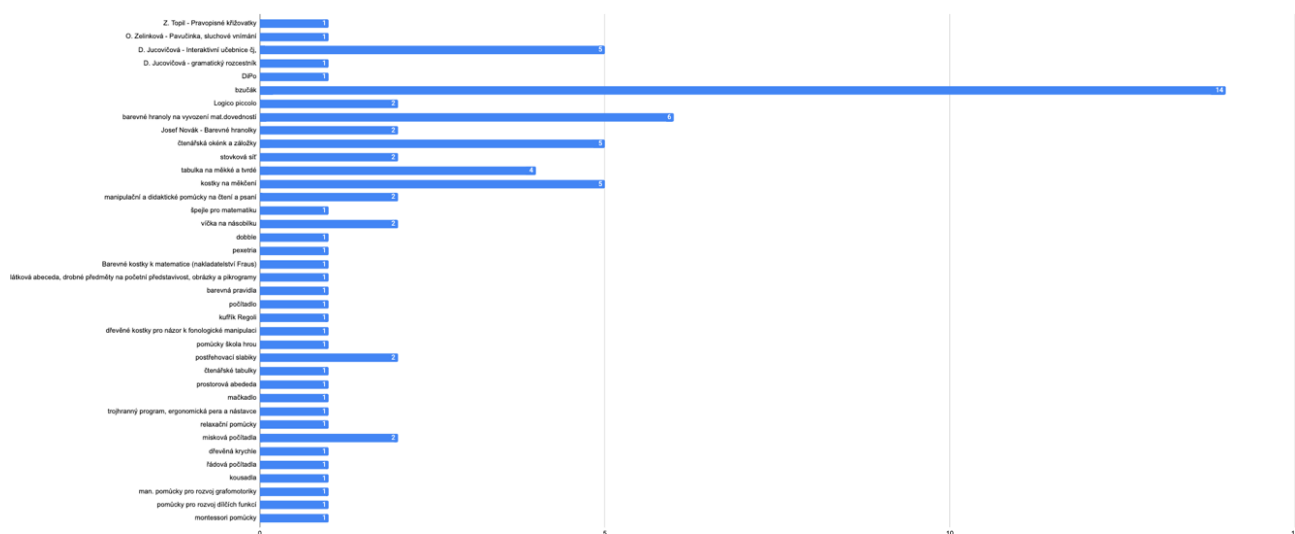
Přehled všech papírových pomůcek uvedených ve výzkumu, která jsou nejčastěji doporučované jako PO pro žáky s SPU:

- **Zrakové vnímání**
 - Jiřina Bednářová - Zrakové vnímání: optická diference I., 2010
 - Jiřina Bednářová - Zrakové vnímání: optická diference II., 2010

- Olga Zelinková - Cvičení pro dyslektiky IV. - Rozlišování b - d – p, 2016
- Zdeňka Michalová - Shody a rozdíly: pracovní listy zaměřené na rozvoj zrakového vnímání, 2015.
- **Pravolevá orientace**
 - Olga Zelinková - Cvičení pro dyslektiky VI. : Cvičení pravolevé orientace, 1996
- **Sluchové vnímání**
 - Bednářová, J., Sluchové vnímání, 2008.
 - Olga Zelinková - Cvičení pro dyslektiky III. - Cvičení sluchové analýzy a syntézy, 2017
- **Oblast čtení**
 - Zdeňka Michalová - Dyslektická čítanka pro 1. - 2. ročník: čítanka pro práci s dětmi se specifickými poruchami učení, 2015
 - Zdeňka Michalová - Dyslektická čítanka pro 2. - 3. ročník: čítanka pro práci s dětmi se specifickými poruchami učení, 2015
 - Zdeňka Michalová - Dyslektická čítanka pro 4. - 5. ročník: čítanka pro práci s dětmi nejen se specifickými poruchami učení, 2017
 - Zdeňka Michalová - Dyslektická čítanka pro 6. - 7. ročník: čítanka pro práci s dětmi nejen se specifickými poruchami učení, 2017
 - Zdeňka Michalová - Dyslektická čítanka pro 8. - 9. ročník: čítanka pro práci s dětmi se specifickými poruchami učení, 2016
 - Kamila Balharová - Fíovo čtení, 2015
 - Stanislava Emmerlingová - Když dětem nejde čtení, 2016
 - Stanislava Emmerlingová - Když dětem nejde čtení, 2013
- **čtení s porozuměním**
 - Jiřina Bednářová - Čteme se skřítkem Alfrédem: čtení s porozuměním a hry s jazykem, 2012
 - Jiřina Bednářová - Čtení pro mne, 1999
 - Rudolf Šup - Učíme se číst s porozuměním: pro žáky 2. až 5. ročníku základní a obecné školy: žákovská učební pomůcka určená k rozvíjení čtení s porozuměním a zjišťování jeho úrovně, 2001
 - Rudolf Šup - Učíme se číst s porozuměním: pro 5. ročník základní školy: žákovská pracovní čítanka - učební pomůcka pro aktivní rozvíjení čtení s porozuměním, aktivní práci s textem, práci s informacemi a naučnými texty, s instrukcemi a číselnými údaji. 2000

- Kamila Balharová a Zdeněk Prokš - Astronomie bez dalekohledu, aneb, Dívejte se na nebe a pozorujte, dozvíte se mnoho zajímavého, 2013
- Josef Novák - Čtenářské tabulky: analyticko-syntetická metoda rozvíjení čtenářských dovedností, 2007
- Olga Zelinková - Cvičení pro dyslektiky V.: Čtenářské tabulky, 1996
- Čtecí okénka, výřezy, záložky
- **Oblast psaní**
 - Drahomíra Jucovičová - Měkké, nebo tvrdé?: kufřík 1. pomoci v českém jazyce, 2008
 - Pracovní listy na grafomotoriku
 - Speciální učebnice
 - Encyklopedie
 - Myšlenkové mapy
 - Vlastní gramatické přehledy
 - Pracovní sešity, publikace pro reedukaci SPU
 - pracovní sešity pro rozvoj percepčně motorických funkcí, pozornosti a dalších oblastí (DYS – centrum)
 - Renata Wolfová - Barevná pravidla (vlastní tvorba)
 - Zdena Michalová - Barevná pravidla
 - Jana Pavlová a Simona Pišlová - Barevná čeština pro čtvrtáky: [opakujeme si během školního roku i o prázdninách], 1999
 - Hana Treuová - Pracovní sešit k nápravě vývojových poruch učení v českém jazyce, 1998
 - Věra Pokorná - Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení: rozvoj vnímání a poznávání, 2007
 - Olga Zelinková - Cvičení pro dyslektiky. I.: Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, 2017
 - Olga Zelinková - Rozlišování slabik dy - di, ty - ti, ny - ni. Rozlišování sykavek, 2010

Otázka č. 12 v dotazníku zkoumala, jaké manipulační pomůcky doporučují speciální pedagogové jako PO pro žáky s SPU.

Graf 17: Manipulační pomůcky jako PO

Z grafu je viditelné, že respondenti poskytli široké spektrum pomůcek. Nejčastěji byl uváděn bzučák jako manipulační pomůcka při doporučení PO pro žáky s SPU. Velmi oblíbenou pomůckou jsou materiály od Drahomíry Jucovičové a Hany Žáčkové – interaktivní učebnice, gramatický rozcestník, dále tabulka na rozlišení měkkých a tvrdých slabik byla častou položkou. V grafu jsou všechny manipulační pomůcky, které respondenti napsali do dotazníku. Pro větší přehlednost je sepsán přehled všech pomůcek níže.

Přehled všech manipulačních pomůcek uvedených ve výzkumu:

- **Sluchové vnímání**

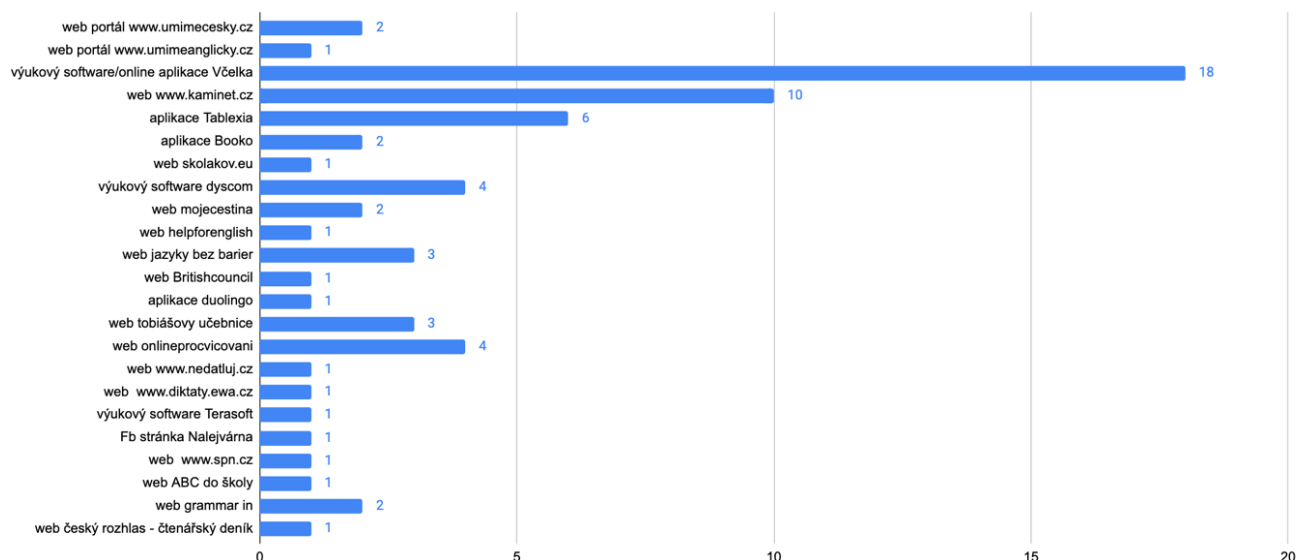
- Bzučák: opticko-akustická pomůcka, která pomáhá nacvičit rytmus, rozlišovat krátké a dlouhé slabiky
- Olga Zelinková - Pavučinka: soubor cvičení sluchového vnímání: cvičení sluchového vnímání a rozlišování délky samohlásek, slabik dy-di, ty-ti, ny-ni a sykavek, 2010

- **Zrakové vnímání**

- Pexetria – didaktická hra, pojmenování pojmů (hodné i pro pozornost)
- Dobble – zábavná hra na postřeh a posílení slovní zásoby
- Relaxační pomůcky

- **Oblast čtení**
 - Záložky, výřezy, čtení okénka
- **Porozumění čtenému**
 - Logico piccolo - učební systém, který se skládá z rámečku a různých souborů, do kterých je možné vkládat tematické kartičky, vhodné využití do více předmětů
 - Látková abeceda – pro zapamatování a zafixování tvarů
- **Oblast gramatiky, český jazyk**
 - Drahomíra Jucovičová Kamila Randáková - Interaktivní učebnice českého jazyka. I. II., III., IV., V. díl, Praha: D + H, 2010.
 - DiPO – didaktická manipulační pomůcka
 - Měkko tvrdá tabulka - procvičení sluchového i zrakového rozlišování měkkých a tvrdých slabik
 - Logico piccolo
 - Kostky – rozlišování měkkosti či tvrdosti slabik
 - Zdeněk Topil, Kristýna Tučková a Dagmar Chroboková - Pravopisné křížovky: vyjmenovaná slova, 2015
- **Oblast matematiky**
 - Logico Piccolo
 - Barevné hranoly – vyvození početních představ pomocí názoru
 - Číselná síť – orientace v číslech, opora v představě
 - Víčka – vlastní tvorba, na procvičování násobilky
 - Drobné předměty – pro vyvození početní představivosti
 - Špejle
 - Barevné kostky (nakladatelství Fraus)
 - Počítadlo

Otázka č. 13 v dotazníku zjišťovala, jaké digitální technické pomůcky doporučují respondenti jako podpůrné opatření pro žáky s SPU.

Graf 18: Digitální technické pomůcky jako PO

Z technických digitálních pomůcek jako PO byla nejvíce ve výzkumu uváděna Včelka, která funguje jako online aplikace na podporu a rozvoj čtenářských dovedností, mimo jiné i procvičování angličtiny, španělštiny a němčiny. Poté byla hodně zmiňovaná webová stránka Kaminet, která rozvíjí percepční vnímání a obsahuje výuku českého a anglického jazyka, matematiky pro žáky s SPU. Často zmiňovaná byla aplikace Tablexie, která podporuje rozvoj kognitivních schopností. Veškeré pomůcky, které byly uvedeny v dotazníku, jsou uvedeny níže v přehledu. Respondenti je uvedli jako vhodné pro zmírnění/odstranění obtíží ve psaní, gramatice a jsou využity pro reedukaci SPU.

Přehled všech digitálních technických pomůcek:

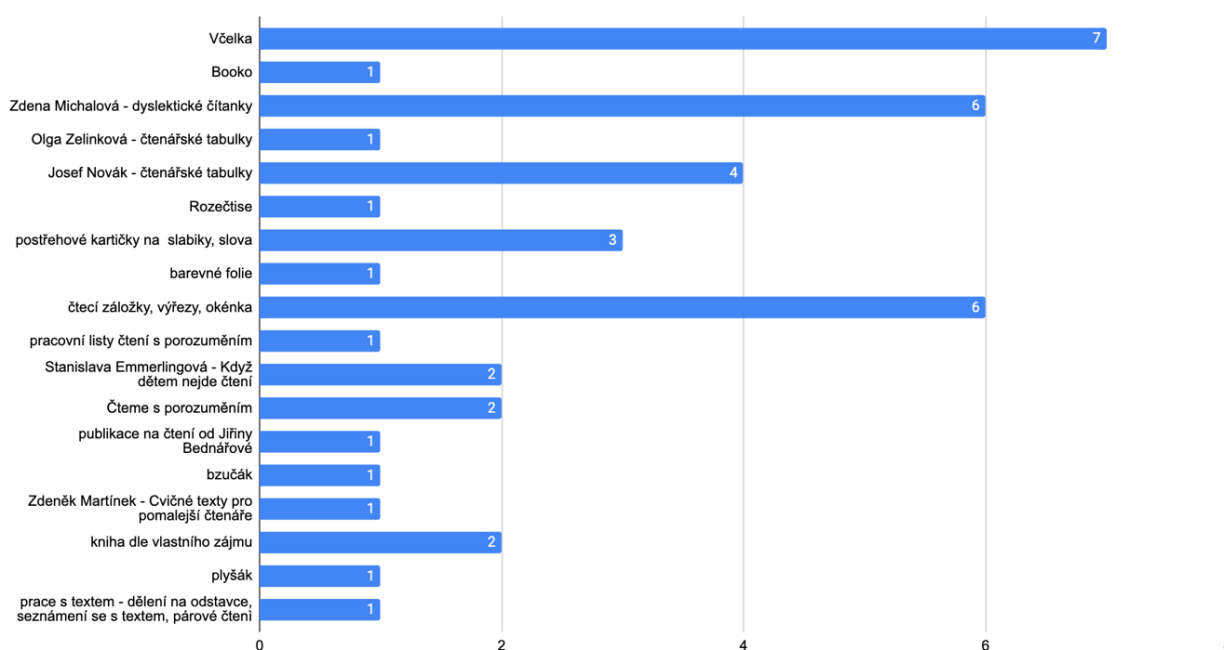
- **Oblast čtení**

- Výukový software, online aplikace Včelka, www.vcelka.cz - na podporu a rozvoj čtenářských dovedností, mimo jiné i procvičování angličtiny, španělštiny a němčiny, autoři PaedDr. Renata Wolfová, Michal Zwinger a Michal Hudeček
- Aplikace Tablexia – vzdělávací aplikace na podporu rozvoje kognitivních schopností, autoři: sdružení CZ. NIC, odborná konzultace PhDr Lenka Krejčová, Ph.D. et Mgr. Cyril Brom, Ph.D.
- Aplikace Booko na tabletová zařízení – interaktivní knihovna

- DysCom na CD – vzdělávací software pro reedukaci dyslexie a dysortografie
- Web portál Tobiášovy učebnice, <https://www.tobias-ucebnice.cz> – obchod pomůcek, učebnic a výukových aplikací
- FB stránka *Nalejvárna* – podpora domácího vzdělávání
- **Sluchové a zrakové vnímání**
 - Výukový software, online aplikace Včelka
 - Aplikace Tablexia
 - Web Kaminet, www.kaminet.cz – výuka českého a anglického jazyka, matematika pro žáky s SPU, rozvoj vnímání, autor: Kamila Balharová
 - vzdělávací software DysCom – reedukace dyslexie a dysortografie, autor: Pham Xuan
- **Oblast psaní a gramatiky**
 - Webový portál Umíme Česky, www.umimecesky.cz – procvičování gramatiky
 - Web Školákov, www.skolakov.eu – procvičování gramatiky a matematiky na 1. stupni ZŠ
 - Web Diktáty Ewa, <https://cestina.diktaty.cz/> - procvičování diktátů online
 - DysCom
 - Web On-line cvičení, www.onlinecviceni.cz – procvičování z českého jazyka a matematiky 1. a 2. stupně ZŠ
 - Web Moje čeština, www.mojecestina.cz – interaktivní čeština a materiály pro gramatiku
 - Web Tobiášovy učebnice, <https://www.tobias-ucebnice.cz> – obchod pomůcek, učebnic a výukových aplikací
 - Web Nedatluj.cz, www.nedatluj.cz – online kurz psaní všemi deseti
 - Web Grammar in, <https://www.grammar.in/cs> - úlohy z češtiny na ZŠ
- **Oblast matematiky**
 - Web Kaminet
 - Web Školákov, www.skolakov.eu
- **Oblast cizích jazyků**
 - Webový portál Umíme Anglicky, www.umimeanglicky.cz
 - Výukový software, online aplikace Včelka, www.vcelka.cz
 - Web Kaminet, www.kaminet.cz
 - Web Help for english, www.helpforenglish.cz – výukové materiály na angličtinu

- Web Jazyky bez bariér, <http://www.jazyky-bez-barier.cz> – program pro usnadnění výuky jazyků nejen pro dyslektiky
- Web British council, <https://www.britishcouncil.cz> – pro anglický jazyk
- Web Tobiášovy učebnice, <https://www.tobias-ucebnice.cz> – obchod pomůcek, učebnic a výukových aplikací
- **Nakladatelství, prodej výukových softwarů, aplikací**
 - Web Tobiášovy učebnice, <https://www.tobias-ucebnice.cz> – obchod pomůcek, učebnic a výukových aplikací
 - Program Terasoft
 - FB stránka Nalejvárna – podpora domácího vzdělávání
 - Web SPN – pedagogické nakladatelství, www.naseucebnice.cz

Otázka č. 14 v dotazníku zjišťuje vhodné pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží ve čtení, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.

Graf 19: Pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží ve čtení, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP

Respondenti ve výzkumu uvedli spousty zajímavých a krásných pomůcek pro zmírnění/odstranění obtíží ve čtení při reedukacích. Nejčtenější odpovědí v dotazníku byla online aplikace Včelka, dále časté používání čtenářských okének a publikace dyslektické čítanky od Zdeňky Michalové. Všechny zmíněné pomůcky v dotazníku jsou v přehledu níže.

Přehled pomůcek:

Papírové

- Zdena Michalová - Dyslektické čítanky
- Olga Zelinková - čtenářské tabulky
- Josef Novák - čtenářské tabulky
- Stanislava Emmerlingová - Když čtenín nejde
- Publikace od Jiřiny Bednářové
- Postřehové slabiky
- Pracovní listy s porozuměním čtenému
- Zájmová kniha dítěte
- Čtenářská okénka, čtecí záložky a výřezy

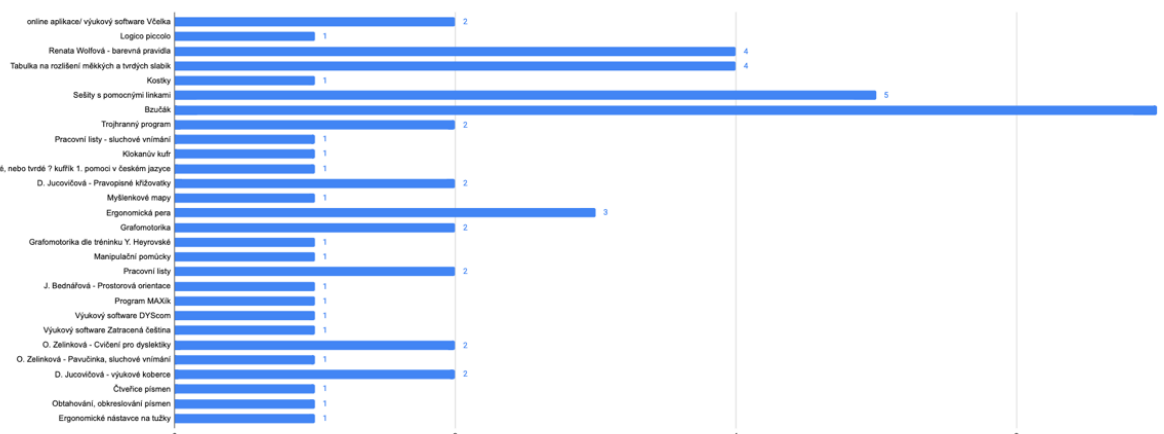
Manipulační

- Bzučák
- Barevné folie
- FIE metodika
- plyšák

Digitální technologické

- Výukový software/online aplikace Včelka
- Booko
- Webový portál Rožečtise, www.rozectise.cz – online kurz rychlého čtení

Otázka č. 15 zjišťuje vhodné pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží ve psaní a gramatice, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.

Graf 20: Pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží psaní a gramatice, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.

Z grafu vyplývá, že speciální pedagogové vybrali bzučák za nejvíce používanou pomůcku. Tato opticko-akustická pomůcka je vhodná při rozvíjení oslabeného sluchového vnímání, pomáhat při nácvičku rytmu, dále při rozlišení krátkých a dlouhých slabik, pak při psaní. Další často uvedenou pomůckou byl sešit s pomocnými linkami, dále měkko-tvrdá tabulka pro nácviček rozlišení měkkých a tvrdých slabik. Také bylo často zmiňovaná Barevná pravidla od Renaty Wolfové. Nejvíce jsou používané manipulační pomůcky při reedukaci obtíží ve psaní a gramatice. Níže je vytvořený přehled všech pomůcek, jenž byly v dotazníku uvedené jako vhodné pro zmírnění/odstranění obtíží ve psaní, gramatice a jsou využity pro reedukaci SPU.

Přehled všech pomůcek:

Papírové

- **Psaní a gramatika**
 - D. Jucovičová – Gramatický rozcestník
 - Myšlenkové mapy
 - Sešity s pomocnými linkami
 - Barevná pravidla (Renata Wolfová)
- **Sluchové a zrakové vnímání, koncentrace, aj.**
 - Pracovní listy – Sluchová percepce
 - J. Bednářová – Prostorová orientace
 - O. Zelinková – Cvičení pro dyslektiky
 - O. Zelinková – Pavučinka, sluchové vnímání

Manipulační

- **Psaní a gramatika**

- Bzučák
 - Logico piccolo
 - Měkko tvrdá tabulka na rozlišení měkkých a tvrdých slabik
 - Kostky
 - Trojhranný program
 - Klokanův kufr
 - D. Jucovičová – „Měkké nebo tvrdé?“ – kufřík 1. pomoci v českém jazyce
 - Grafomotorická cvičení dle tréninku Y. Heyrovské
 - Manipulační pomůcky
 - D. Jucovičová – výukové koberce
 - Čtveřice písmen
 - Ergonomické nástavce na tužky
 - Ergonomická pera
 - Obtahování, obkreslování písmen
 - Program MAXík – nácvik grafomotorických dovedností
- Sluchové a zrakové vnímání, prostorová orientace, koncentrace pozornosti, serialita
 - Program MAXík

Digitální technologické

- **Čtení**

- Výukový software/online aplikace Včelka

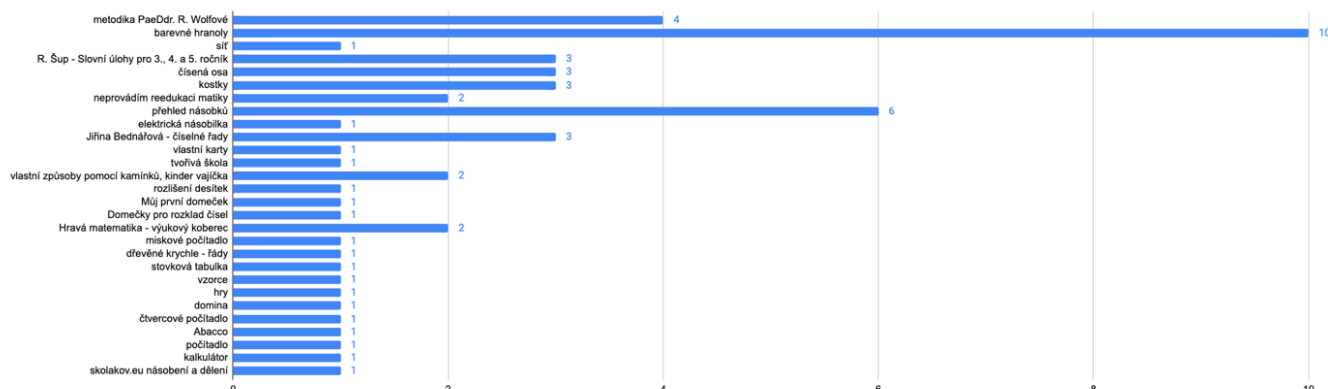
- **Psaní**

- Výukový software Zatracená čeština

- **Sluchové, zrakové vnímání**

- Výukový software/online aplikace Včelka
- DYScom CD

Otázka č. 16 zjišťovala vhodné pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží v matematice, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.

Graf 21: Pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží v matematice, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.

Dle výsledků největší četnost odpovědí měly barevné hranoly, které pomáhají vyvodit početní představy prostřednictvím názoru, dále přehledy násobků. A metodika PaedDr. R. Wolfové, která pracuje s vyvozováním představ přirozených čísel a početních operací s využitím hranolu a sítě¹⁹. Nejvíce navrhovaných pomůcek bylo manipulačních. Níže je vytvořený přehled všech pomůcek, které respondenti uvedli jako vhodné pro zmírnění /odstranění obtíží v matematice a jsou využity pro reedukaci SPU.

Přehled všech pomůcek:

Papírové

- Číselná osa
- Přehled násobků
- Jiřina Bednářová – číselné řady
- Vlastní tvorba – karty na matematiku
- Materiály z Tvořivé školy
- Rozlišení desítek
- Vzorce

Manipulační

- Abacco – pomůcka z kuliček, které jsou vhodné pro seznámení s prvními početními operacemi
- Čtvercové počítadlo

¹⁹ Autorka prošla školením této metodiky a doporučuje ji.

- Domečky pro rozklad čísel
- Domina
- Vlastní způsob vyvození početních operací pomocí kamínků, kinder vajíčka
- kalkulátor
- Metodika PR. Wolfové
- Můj první domeček
- Počítadlo

Digitální technologické

- Školákov.eu – násobení a dělení

Respondenti poskytli do výzkumu široké spektrum pomůcek, které vycházejí z jejich osobností zkušenosti nebo obecného doporučení. Je ale důležité zmínit, že několik speciálních pedagogů v dotazníku ale i prostřednictvím emailové komunikace uvedlo, že jsou aktuálně natolik zahlceni byrokratickými povinnostmi, že není možné provádět reedukační činnosti v PPP.

4.5 Ověření hypotéz

V této kapitole jsou prezentovány výsledky ověřování jednotlivých stanovených hypotéz. Pro statistické ověření byl použit Studentův – test rozdíl dvou relativních hodnot. Testování významnosti bylo provedeno na hladině významnosti 5%. Údaje jsou nejčastěji uvedeny formou relativních hodnot.

Dle Richterové (2016) je možné díky studentova t-testu zjišťovat, zdali je statisticky významný rozdíl při výskytu určitého jevu ve dvou výběrech. Uvádí, že musíme nejdříve stanovit **relativní**

četnost výskytu sledovaného jevu v 1. výběru: $f_1 = \frac{m_1}{n_1}$, kde m_1 je počet případů, kde se jev vyskytl a n_1 je počet všech sledovaných případů v 1. výběru. Podobně se stanovuje hodnota:

$f_2 = \frac{m_2}{n_2}$, kde m_2 je počet případů, kde se jev vyskytl a n_2 je počet všech sledovaných případů ve 2. výběru. Oba výběry pocházejí ze stejného základního souboru a na základě toho se ověřuje nulová hypotéza. Neznámá hodnota relativního výskytu sledovaného jevu základního souboru

je nahrazována odhadem četností z obou výběrů: $\hat{f} = \frac{m_1 + m_2}{n_1 + n_2}$. Testové kritérium pro

nulovou hodnotu $H_0: f_1 = f_2$ je:

$$t = \frac{|f_1 - f_2|}{\sqrt{\hat{f}(1-\hat{f})\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

Testové kritérium můžeme porovnat s kritickými hodnotami $z_{\alpha}=1,96$ (pro $\alpha = 0,05$). Jestliže $t < z_{\alpha}$, potvrzujeme nulovou hypotézu. (Richterová, 2016, [online], s. 59)

Pomocné výpočty pro ověření hypotéz probíhaly v MS Excel a jsou vloženy do tabulky.

m_1	m_2	n_1	n_2	f_1	f_2	f	$ f_1 - f_2 $	t
5	4	14	8	0,357	0,500	0,409	0,143	0,656
9	4	14	8	0,643	0,500	0,591	0,143	0,656
4	4	10	4	0,400	1,000	0,571	0,600	2,049

Tabulka 1: Pomocné výpočty

H₃ Speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let častěji používají digitální technické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let.

H_{3a} Speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let nepoužívají častěji digitální technické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let.

Kritická hodnota: $z\alpha = 1,96$

$$t = \frac{|f_1 - f_2|}{\sqrt{\hat{f}(1-\hat{f})\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

Po dosazení dat do vyšlo testové kritérium $t = 2,049$

Testové kritérium je větší než kritická hodnota α . Na hladině významnosti 5% **zamítáme nulovou hypotézu H₃ a přijímáme alternativní hypotézu H_{3a}**. Můžeme říci, že *speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let nepoužívají častěji digitální technické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let*. Z grafů 13 a 14 vyplývá, že používání je rovnocenně zastoupené.

4.6 Limity výzkumu

Během realizace výzkumného šetření autorka shledala několik limitů studie, které mohly daným způsobem ovlivnit získaná data, jejich analýzu i interpretaci.

Limity na straně výzkumníka

Autorka si pro výzkumné šetření vybrala až příliš specifickou skupinu, která nemůže zastoupit běžnou populaci. Téma podpůrných opatření pro žáky se specifickými poruchami učení poměrně široké téma, zároveň není moc prozkoumané a bylo těžké specifikovat výzkum pouze na jednu oblast. Dosavadní zkušenosti autorky s kvantitativním výzkumem jsou malé a projevilo se na to kvalitě interpretování získaných dat. Emailovou komunikací autorka finálně hodnotí jaké méně vhodné pro rozesílání dotazníků, protože nastává nejistota nenaplnění výzkumného šetření. Osobní kontakt by byl v tomto případě lepší. Zároveň v období propuknuté pandemie to byla nejlepší varianta. Hlavní limit studie vnímá autorka na straně výzkumníka kvůli pracovní vytíženosti, osobnostním předpokladům a aktuálnímu zdravotnímu stavu.

Limity na straně výzkumné metody

Malé zkušenosti s konstrukcí otázek mohly ovlivnit získaná data. Otevřené otázky umožňují, aby respondent uvedl své zkušenosti a svůj pohled na danou problematiku, ale zároveň je velmi obtížné to statisticky interpretovat a zpracování dat trvá delší dobu.

Limity na straně výzkumného terénu a výzkumného souboru

Ovlivňujícím faktorem je pracovní vytíženost poradenských pracovníků. Výzkum proběhl od března do května 2020. V důsledku vypuknutí pandemie Covid19 se na jaře účastnilo ještě méně respondentů, než bylo očekáváno (z 50 oslovených se do výzkumu zapojilo 22 respondentů). Komunikace probíhala prostřednictvím emailů, kdy autorka oslovila respondenty přes jejich pracovní kontakty, které jsou uvedené na stránkách poraden. Na jednu stranu je to nejrychlejší způsob komunikace, na druhou stranu se může stát, že poradenský pracovník email přehlédne, zpráva skončí ve spamu, nebo nemá vůbec prostor reagovat. Na základě toho byla žádost opakovaně zaslána.

5 Diskuze

Tato kapitola obsahuje shrnutí výsledků výzkumného kvantitativního šetření a zhodnocení cílů diplomové práce. Hlavním cílem práce bylo analyzovat, jakým způsobem poradenští pracovníci doporučují a pracují s podpůrnými opatřeními pro žáky se specifickými poruchami učení v PPP. Původním záměrem výzkumu bylo porovnat výsledky mezi Olomouckým krajem a Prahou, ale v důsledku vypuknutí pandemie Covid19 byla malá účast ve výzkumu (22 respondentů). Získaná data z výzkumu analyzují teorii v praxi v PPP pro Prahu a Olomoucký kraj.

Cíl č. 1: Zmapovat nejčastější doporučovaná podpůrná opatření pro žáky s SPU v PPP.

Dle získaných výsledků výzkumného šetření speciální pedagogové, jenž působící v PPP, nejvíce pro 2. stupeň podpůrného opatření doporučují pedagogickou intervenci. Pedagogické intervence umožňuje individualizovanou výuku se žákem, který pracuje maximálně ve skupině 4 žáků. Druhou nejčastější odpovědí byl předmět speciálně pedagogické péče, který je poskytován pedagogickým pracovníkem s rozšířenou kompetencí o speciální pedagogiku, psychologem s kvalifikací podle § 19 zákona č. 563/2004 Sb., nebo speciálním pedagogem s kvalifikací podle § 18 zákona. Aby mohl být doporučen žákovi jako PO, musí to mít škola zakomponované jako předmět ve školním vzdělávacím programu. Některé školy touto možností neindisponují a může to být důvod, proč je PSPP méně doporučován. Respondenti dále uváděli do podpůrného opatření pomůcky, které pomáhají žákovi kompenzovat nedostatky v učení, či redukovat oslabené funkce. Především se jednalo o speciální učební pomůcky, speciální učebnice a kompenzační pomůcky. Pro 3. stupeň PO je nejvíce doporučován asistent pedagoga. AS spolupracuje s pedagogem při výuce a poskytuje mu podporu. Při práci se žáky se specifickými poruchami učení se jedná o asistenta tzv. sdíleného, který pracuje s více žáky během výuky. Díky tomu, že se asistent věnuje daným žákům, pedagog má prostor se individuálně věnovat žákovi s SPU. Pro zajištění ideálních podmínek jsou nejčastěji také doporučovány pomůcky vhodné k reedukační činnosti a intervenční péče v podobě pedagogických intervencí či předmětu speciálněpedagogické péče. Personální podpůrné opatření - speciální pedagog/školní speciální pedagog či školní psycholog se moc ve 2. a 3. stupni nevyužilo. Poradna musí vždy zvážit charakteristiku školy, aby zvolila dané podpůrné opatření.

Cíl č. 2: Zjistit, jestli speciální pedagogové dávají větší přednost při doporučování PO papírovým/manipulačním pomůckám, nebo digitálním technickým pomůckám.

V dotazníku měli speciální pedagogové možnost vybrat ze tří možností:

- „dávám přednost papírovým nebo manipulačním pomůckám“
- „dávám přednost technologickým novinkám“
- „kombinuji obě možnosti“

Téměř 60 % speciálních pedagogů hlasovalo pro kombinaci obou možností. Kdy speciální pedagogové střídají typ pomůcek podle charakteristiky školy. Takto většinově bylo rozhodnuto i v jednotlivých krajích, které se do výzkumu zapojily. V pražských poradnách hlasovalo pro kombinaci obou možností 64, 3 % respondentů, pro papírové/manipulační pomůcky pouze 35, 7 %. V Olomouckém kraji poradny měly hlasy 50 % na 50 % výběru papírových/manipulačních pomůcek a kombinaci obou způsobů. Žádný respondent nevybral možnost doporučování pouze technologických pomůcek.

Pro tuto oblast byla zvolena hypotéza nulová a alternativní:

- **H₁** Není rozdíl v četnosti při doporučování papírových/manipulačních pomůcek jako podpůrná opatření pro žáky s SPU v pražských PPP než v Olomouckém kraji.
- **H_{1a}** Je rozdíl v četnosti při doporučování papírových/manipulačních pomůcek jako podpůrná opatření pro žáky s SPU v pražských PPP než v Olomouckém kraji.

Po statistickém ověření hypotéz byla zjištěno, že není rozdíl četnosti při doporučování papírových/manipulačních pomůcek jako PO pro žáky s SPU v pražských PPP než v Olomouckém kraji. Grafy 9 a 10 (kapitola 4. 4) znázorňují, že oba kraje měly podobné preference typu pomůcek při doporučování podpůrných opatření pro žáky s SPU. Více respondentů uvádělo, že při doporučování kombinují digitální technické a papírové, manipulační pomůcky. Na hladině významnosti 5% **přijímáme nulovou hypotézu H₁**.

Nejčastější papírovou pomůckou jsou dyslektické čítanky od Zdeňky Michalové. Tyto publikace svým obsahem pokryjí celý 1. a 2. stupeň ZŠ, jsou skvělou oporou při reedukaci SPU v rámci pedagogické intervence či předmětu speciálně pedagogické péče. Dále čtenářské tabulky od Josefa Nováka jsou často navrhované jako dobrá pomůcka při čtení, v neposlední řadě čtenářské výřezy. Nejvíce doporučovanou manipulační pomůckou respondenty byl bzučák. Je to opticko-akustická pomůcka, která například pomáhá nacvičit rytmus, rozlišovat

krátké a dlouhé slabiky. Velmi oblíbenou manipulační pomůckou jsou materiály od Drahomíry Jucovičové a Hany Žáčkové - interaktivní učebnice, gramatický rozcestník, také měkko-tvrdá tabulka na rozlišení měkkých a tvrdých slabiky Z technických digitálních pomůcek jako PO byla nejvíce ve výzkumu uváděna Včelka, jenž funguje jako aplikace na podporu a rozvoj čtenářských dovedností, obsahuje cvičení na techniku čtení, fonologii, základu psaní a čtenářskou gramotnost. Dále projekt Kaminet, který se zaměřuje na podporu učení dětí s SPU, má výuku českého jazyka, anglického jazyka a matematiky. Často zmiňovaná byla také aplikace Tablexie, která podporuje rozvoj kognitivních schopností.

Autorku této práce zajímalo, jestli je odlišný přístup při doporučování pomůcek mezi kraji v poradnách. Na základě toho byla stanovena hypotéza nulová a alternativní:

- **H₂** Není rozdíl v četnosti při doporučování speciálních učebních pomůcek jako podpůrných opatření 2. stupně pro žáky s SPU v pražských PPP než v Olomouckém kraji.
- **H_{2a}** Je rozdíl v četnosti při doporučování speciálních učebních pomůcek jako podpůrných opatření 2. stupně pro žáky s SPU v pražských PPP než v Olomouckém kraji.

Při statistickém ověření hypotéz bylo zjištěno, že není rozdíl v četnosti při doporučování speciálních učebních pomůcek jako PO 2. stupně pro žáky s SPU v pražských PPP než v Olomouckém kraji. Z grafu 4 a 5 (kapitola 4. 4) vyplynulo, že je mezi kraji rozdíl pouze 1, 4 %, což je statisticky nevýznamné. Na hladině významnosti 5% **přijímáme nulovou hypotézu H₂**.

Cíl č. 3: Zjistit, jestli speciální pedagogové v PPP dávají přednost při reedukacích SPU papírovým/manipulačním pomůckám, nebo digitálním technickým pomůckám.

Z výsledku výzkumu vychází, že respondenti preferují při reedukaci SPU spíše používání papírových/manipulačních pomůcek než digitální technologické pomůcky. Jeden z respondentů uvedl, že při reedukacích nepoužívá vůbec papírové/manipulační pomůcky. Z toho je možné usuzovat, že buď daný respondent pracuje při reedukacích pouze digitálními technickými pomůckami, nebo v PPP není vůbec časový prostor pro reedukační činnost se žákem. Několik respondentů v dotazníku uvedlo, že v poradně není prostor vykonávat reedukační činnosti SPU, protože jsou předimenzováni žádostmi na vyšetření a vypracováním podpůrných doporučení, které musí splňovat určité požadavky a dalšími byrokratickými povinnostmi.

V tomto ohledu autorku zajímalo, jestli je odlišný přístup mezi kraji v poradnách. Na základě toho byla stanovena hypotéza nulová a alternativní:

- **H₃** Speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let používají častěji digitální technické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let.
- **H_{3a}** Speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let nepoužívají častěji digitální technické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let.

Po ověření hypotéz vyplynulo tvrzení, že speciální pedagogové působící v PPP ve věkové kategorii 46 – 60 let nepoužívají častěji digitální technologické pomůcky při reedukacích SPU než speciální pedagogové ve věkové kategorii 25 - 35 let. Na hladině významnosti 5% **přijímáme alternativní hypotézu H_{3a}.**

Cíl č. 4: Zmapovat nejčastější pomůcky aplikované při reedukacích SPU v PPP.

Speciální pedagogové v PPP Prahy a Olomouckého kraje uvedli spousty zajímavých pomůcek, které jsou pro zmírnění obtíží v učení a mohou být vhodné pro reedukaci. Nejčastější odpovědí na pomůcky pro zmírnění/odstranění **obtíží ve čtení** byla Včelka, používání čtenářských okének a publikace Dyslektické čítanky od Zdeňky Michalové. V oblasti **zmírnění obtíží ve psaní a gramatice** speciální pedagogové vybrali bzučák. Tato opticko-akustická pomůcka je vhodná při rozvíjení oslabeného sluchového vnímání, pomáhat při nácviku rytmu, dále při rozlišení krátkých a dlouhých slabik. Další často uvedenou pomůckou byl sešit s pomocnými linkami, dále měkko-tvrdá tabulka pro nácvik rozlišení měkkých a tvrdých slabik. A v neposlední řadě barevná pravidla od Renaty Wolfové. Nejčastější odpovědí na pomůcky pro **zmírnění obtíží v matematice** měly barevné hranoly, dále přehledy násobků. A metodika PaedDr. Renaty Wolfové.

Po podrobné analýze byly všechny cíle práce splněny - respondenti zodpověděli otázky ohledně doporučování podpůrných opatření pro žáky s SPU a podařilo se ve výzkumu zmapovat pomůcky při doporučování PO a pomůcky, které mohou být vhodné pro zmírnění či odstranění obtíží v učení, či kompenzaci specifických poruch učení. Získané data z výzkumu mohou být prakticky využitelné jako materiály pro začínající poradenské pracovníky v PPP, kteří se budou zabývat problematikou SPU. Tato práce jim může poskytnout informace ze světa podpory ve vzdělávání u žáků s SPU.

Závěr

Diplomová se zabývala způsoby doporučování podpůrných opatření u žáků se specifickými poruchami učení. V teoretické části byly představeny poznatky spojené s problematikou specifických poruch učení. První kapitola popisuje vymezení, klasifikace a projevy SPU. Druhá kapitola je věnována vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení, kdy je představená legislativní ukotvení ve vzdělávání a popsané strategie podpory pro žáky s SPU. Třetí kapitola obsahuje systém podpůrných opatření pro žáky s SPU, kdy je uvedena charakteristika podpory ve vzdělání. Teoretické poznatky byly využity pro stanovení výzkumných cílů kvantitativního výzkumu. Empirická část práce obsahuje metodická východiska výzkumu, analýzu a interpretací dat, poslední pasáž je věnována diskuzi, kde jsou shrnuty výsledky z výzkumu a zhodnoceny v cílech práce. Hlavním cílem práce bylo zkoumat a analyzovat, jakým způsobem poradenští pracovníci doporučují podpůrná opatření pro žáky se specifickými poruchami učení. Dílčími cíli bylo zjistit, jaké způsoby preferují při doporučování a zmapovat pomůcky, jenž se doporučují jako podpůrná opatření a dále pomůcky, které se využívají při reedukačních činnostech v PPP. V souladu cíli práce byl vytvořen dotazník a zvolen výzkumný soubor, kteří tvořili speciální pedagogové působící v pedagogicko-psychologické poradně v pražské nebo olomouckém kraji. Do výzkumu se zapojilo 22 respondentů. Výsledky z výzkumného šetření byly prezentovány prostřednictvím grafů, pro statistické ověření stanovených hypotéz byl použit Studentův-test rozdíl dvou relativních hodnot.

Stanovené cíle diplomové práce se podařilo naplnit. Autorka analyzovala názory a přístupy speciálních pedagogů, jenž působí v PPP Olomouckého kraje a Prahy. Z výsledků vyplývá, že při doporučování preferují kombinaci papírového/manipulačních pomůcek s digitálními technickými. Při reedukacích SPU speciální pedagogové zůstávají věrní papírovým či manipulačním pomůckám, protože je reálně si něco hmatem vyzkoušet, než na to koukat do počítače. V rámci mapování vhodných pomůcek jako podpůrná opatření a pomůcek vhodné pro reedukaci SPU a obtíží v učení poskytli speciální pedagogové široké spektrum zajímavých a praktických pomůcek, které jsou popsány v kapitole 4. 4. Závěry výzkumného šetření nelze plošně aplikovat, protože se jednalo o příliš malý vzorek populace. Autorka si díky hlubší analýze odborné literatury a poznatků z výzkumného šetření objasnila několik nejasností z oblasti SPU a načerpala mnoho inspirujících informací a cenných rad, které využije ve své profesi.

Seznam použité literatury a zdrojů

- Ainslie, Susan. (1994). *Mixed Ability Teaching: Meeting Learners' needs*. Network 3: Teaching, Language to Adults. London: Centre for Information on Language Teaching and Research. ISBN 978-1874016335.
- BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Brno: Paido, 2018. ISBN 978-80-7315-266-6.
- BARTOŇOVÁ, Miroslava, Marie VÍTKOVÁ, Barbora BOČKOVÁ, et al. *Inkluze ve škole a ve společnosti jako interdisciplinární téma: Inclusion in schools and society as an interdisciplinary issue*. 2., upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8140-6.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 175 s. Speciální pedagogika. ISBN 978-80-262-0645-3.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Dyslexie*. 2., upr. vyd. Praha: D H, 2008. *Metody reedukace specifických poruch učení*. ISBN 978-80-903869-7-6.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Dysgrafie*. 2., rozš. vyd. Praha: D H, 2009. *Metody reedukace specifických poruch učení*. ISBN 978-80-903869-9-0.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Dysortografie*. 2. vydání. Praha: D H, 2012. *Metody reedukace specifických poruch učení*. ISBN 978-80-87295-10-6.
- KREJČOVÁ, Lenka. *Dyslexie: psychologické souvislosti*. Praha: Grada, 2019. *Psyché (Grada)*. ISBN 978-80-247-3950-2.
- KREJČOVÁ, Lenka, Zuzana HLADÍKOVÁ, Kamila ŠEMBEROVÁ a Kamila BALHAROVÁ. *Specifické poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie*. 2., aktualizované vydání. Brno: Edika, 2018. *Rádce pro rodiče a učitele*. ISBN 978-80-266-1219-3.
- KREJČOVÁ, Lenka a Zuzana HLADÍKOVÁ. *Zvládáme specifické poruchy učení: dyslexie, dysortografie, dysgrafie*. Brno: Edika, 2019. ISBN 978-80-266-1400-5.
- KUCHARSKÁ, Anna. *Riziko dyslexie: pregramotnostní schopnosti a dovednosti a rozvoj gramotnosti v rizikových skupinách*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-784-7.

- MATĚJČEK, Zdeněk. Dyslexie: specifické poruchy čtení. 3. upr. a rozšíř. vyd. Jinočany, 1995. ISBN 80-857-8727-X.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Marie VÁGNEROVÁ a KOLEKTIV. Sociální aspekty dyslexie. 2006. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1173-2.
- MICHALOVÁ, Zdeňka. Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních. 2., rozš. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN 80-731-1021-0.
- POKORNÁ, Věra. Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení: rozvoj vnímání a poznávání. Vyd. 5. Praha: Portál, 2011. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-931-6.
- POKORNÁ, Věra. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010. 333 s. ISBN 978-80-7367-817-3.
- POKORNÁ, Věra. Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-773-2.
- PRŮCHA, J, WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. 6. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3676-476.
- SKUTIL, Martin. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. Speciální pedagogika v praxi: Komplexní péče o děti se SPUCH. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4369-1.
- VÍTKOVÁ, M. Legislativní rámec pro interaktivní /inkluzivní výchovu a vzdělávání. 2. rozšířené a přepracované vydání. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
- ZELINKOVÁ, Olga. Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.
- ZELINKOVÁ, Olga a Miloslav ČEDÍK. Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení. Praha: Portál, 2013. Rádci pro zdraví. ISBN 978-80-262-0349-0.

Online zdroje

- BARTOŇOVÁ, Miroslava. Specifické poruchy učení a chování: Distanční studijní text. Opava: Fakulta veřejných politik v Opavě, Slezská univerzita v Opavě, 2019, 2019. ISBN 978-80-7510-338-3.
Dostupně z: <https://www.slu.cz/file/cul/f33cf116-a5c3-40e9-97cf-38c012cc7ffa>
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* [online]. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016 [cit. 2020-11-12]. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
Dostupně z: <https://www.bookport.cz/kniha/metody-pedagogickeho-vyzkumu-1421/>
- Eurydice [online]. EU: Eurydice Network, 2020 [cit. 2020-10-15].
Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_en
- KENDÍKOVÁ, Jitka a Miroslav VOSMIK. Jak zvládnout problémy dětí se školou: Děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole – praktická příručka pro rodiče, učitele a další odborné pracovníky [online]. 2. Česká republika: Pasparta, 2016 [cit. 2020-06-10]. ISBN 978-80-88163-37-4.
Dostupné z: <https://flexibooks.cz/jak-zvladnout-problemy-deti-se-skolou/d-77438/>
- KOVÁŘOVÁ, Renata, Specifické Poruchy Učení ve školní praxi. [online]. Ostrava, 2014, [cit. 2020-9-15].
Dostupné z: https://projekty.osu.cz/svp/opory/PdF_Kovarova_SPUvpraxi.pdf
- Mobility Of Educational Services For Adolescents With Dyslexia (MODYS): International analysis of the mobility of educational services for adolescents with dyslexia [online]. Latvia, Riga: Erasmus+, 2016 [cit. 2020-10-08]. ISBN 978-9934-8562-0-4.
Dostupné z: http://bit.ly/EN_modys_res
- MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ, Lenka FELCMANOVÁ a KOLEKTIV. Katalog podpůrných opatření - obecná část [online]. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2020-05-1]. ISBN 978-80-244-4675-2.
Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/katalog-v-pdf/>
- PEŠOVÁ, Ilona a Miroslav ŠAMALÍK. Poradenská psychologie pro děti a mládež [online]. Praha: Grada, 2006 [cit. 2020-06-7]. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1216-4.
Dostupné v databázi Bookportu
- Národní ústav pro vzdělávání [online]. Jednotná pravidla pro poskytování poradenských služeb ve školských poradenských zařízeních – intervenční část: Speciální část PPP [online]. Česká republika: NÚV, 2019 [cit. 2020-9-13].

Dostupné:http://www.nuv.cz/uploads/poradenstvi/JP_pro_SPZ/F2_specialni_cast_PPP.pdf

- Podpůrná opatření [online]. Česká republika: Inkluze v praxi, 2017 [cit. 2020-05-20].
Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-asistent-pedagoga/1150-podpurna-opatreni>
- Podpůrná opatření. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Česká republika: MŠMT, 2016 [cit. 2020-5-05].
Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44241_1_1/
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR: Mezinárodní klasifikace nemocí [online]. Česká republika: WHO, ÚZIS ČR, 2020 [cit. 2020-03-20].
Dostupné z: <https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- PEJČOCHOVÁ, Jana., Specifické vývojové poruchy učení - oblasti funkčního deficitu a modely poruch. [online] *Neurologie v praxi*, 2010, vol. 11, iss. 6, p. 378-381. [cit. 2020-06-20].
Dostupné z: <https://www.neurologiepropraxi.cz/pdfs/neu/2010/06/05.pdf>
- RICHTEROVÁ, Eva. Statistika pro nelékařské zdravotnické obory [online]. Olomouc: Fakulta zdravotnických věd, Univerzita Palackého v Olomouci, 2016 [cit. 2020-07-03]. ISBN:978-80-244-5082-7.
Dostupné:https://www.fzv.upol.cz/fileadmin/userdata/FZV/Dokumenty/OSE/Statistika_pro_nelekarske_zdravotnicke_obory.pdf
- ZAPLETALOVÁ, Jana a Jana MRÁZKOVÁ. Metodika pro nastavování podpůrných opatření ve školách ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními [online]. 2014/2016. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků., 2016 [cit. 2020-06-06]. ISBN 978-80-7481-085-5.
Dostupné:http://www.nuv.cz/uploads/Methodika_pro_nastavovani_podpurnych_opatreni_u_nor_2016.pdf

Legislativní dokumenty

- Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Zákon č. 82/2015 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Vyhláška č. 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- Vyhláška č. 177/2009 Sb. Vyhláška o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou

Seznam grafů a tabulek

Graf 1: Účast ve výzkumu	44
Graf 2: Věkové zastoupení ve výzkumu.....	48
Graf 3: Doporučovaná podpůrná opatření 2. stupně pro žáky s SPU.....	48
Graf 4: Doporučené PO 2. stupně pro žáky s SPU, PPP Praha	50
Graf 5: Doporučené PO 2. stupně pro žáky s SPU, PPP Olomoucký kraj	50
Graf 6: Doporučovaná podpůrná opatření, 3. stupeň.....	51
Graf 7: Preferovaný typ pomůcek při doporučování PO.....	52
Graf 8: Typ pomůcek při doporučování PO, věkové zastoupení	53
Graf 9: Preferovaný typ pomůcek v PPP Praha.....	53
Graf 10: Preferovaný typ pomůcek v Olomouckém kraji	53
Graf 11: Škála četnosti používání papírových/manipulačních pomůcek při reedukaci SPU v PPP	54
Graf 12: Škála četnosti používání digitálních technických pomůcek.....	54
Graf 13: Používání digitálních pomůcek při reedukaci SPU.....	55
Graf 14: Používání papírových/manipulačních pomůcek při reedukaci SPU	55
Graf 15: Používaná technika v PPP	56
Graf 16: Papírové pomůcky jako PO.....	57
Graf 17: Manipulační pomůcky jako PO.....	60
Graf 18: Digitální technické pomůcky jako PO	62
Graf 19: Pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží ve čtení, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.....	64
Graf 20: Pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží psaní a gramatické, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.....	66
Graf 21: Pomůcky pro zmírnění/odstranění obtíží v matematice, které využívají speciální pedagogové v rámci reedukací v PPP.....	68
Tabulka 1: Pomocné výpočty	70

Seznam zkratk

AP	asistent pedagoga
IVP	individuální vzdělávací plán
LMD	lehká mozková dysfunkce
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
NAPIV	Národní akční plán inkluzivního vzdělávání
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
NPIČR	Národní pedagogický institut České republiky
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
PO	podpůrné opatření
PUP	přiznané uzpůsobení podmínek
SPU	specifická porucha učení
SŠ	střední škola
SVP	speciální vzdělávací potřeby
SVP	středisko výchovné péče
ŠVP	školní vzdělávací program
ŠPP	školní poradenské pracoviště
ŠPZ	školní poradenská zařízení
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky

Seznam příloh

Příloha 1: Vzor pro dotazník

Milé kolegyně, milí kolegové,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku k diplomové práci, která se zaměřuje na podpůrná opatření u žáků se specifickými poruchami učení.

Jmenuji se Tereza Philippová a studuji nMgr. Speciální pedagogiky na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Cílem mé diplomové práce je zmapování podpůrných opatření u žáků s SPU. Ráda bych zjistila, jaká jsou nejčastěji doporučovaná podpůrná opatření a jejich použití v reedukaci speciálními pedagogy v Pedagogicko-psychologické poradně. Porovnání bude probíhat v Praze a Olomouckém kraji. Dotazník je anonymní, vyplnění trvá přibližně 5-10 minut. V případě zájmu o výsledky výzkumu se prosím obraťte na níže uvedený email. Velmi ráda se o výsledky podělím, jakmile budou zpracovaná data.

Děkuji za Váš čas a spolupráci.

Tereza Philippová

1. V jakém kraji pracujete v PPP?

- a) Praha
- b) Olomoucký kraj

2. Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

3. V pedagogicko-psychologické poradně pracujete jako:

- a) speciální pedagog
- b) psycholog s rozšířením o speciální pedagogiku

4. Věková kategorie

- a) 25 – 35 let
- b) 36 – 45 let
- c) 46 – 60 let
- d) 61 a více let

5. Nejčastěji uplatňovaná PO u žáka s SPU ve 2. stupni:

- a) pedagogická intervence
- b) předmět speciálně pedagogické péče
- c) činnost speciálního pedagoga
- d) činnost školního speciálního pedagoga
- e) činnost školního psychologa
- f) speciální učebnice
- g) speciální učební pomůcky
- h) kompenzační pomůcky

6. Nejčastěji uplatňovaná PO u žáka s SPU ve 3. stupni:

- a) pedagogická intervence
- b) předmět speciálně pedagogické péče
- c) činnost asistenta pedagoga
- d) činnost speciálního pedagoga
- e) činnost školního speciálního pedagoga
- f) činnost školního psychologa
- g) speciální učebnice
- h) speciální učební pomůcky
- i) kompenzační pomůcky

7. Při doporučení speciálně učebních pomůcek a kompenzačních pomůcek

preferujete papírovou podobu/manipulační pomůcky, nebo digitální technologické pomůcky ve vzdělávání (výukové programy, aplikace, webové zdroje, e-learning atd.)?

- a) Dávám přednost papírovým nebo manipulačním pomůckám.
- b) Dávám přednost technologickým novinkám.
- c) Kombinuji obě možnosti.

8. Při reedukacích se žáky s SPU používáte papírovou podobu/manipulační pomůcky:

1 – 10

9. Při reedukacích se žáky s SPU používáte digitální technologické pomůcky:

1 - 10

10. Jaké jsou vaše nejčastěji doporučené pomůcky v papírové podobě jako podpůrné opatření do škol? Prosím, napište 2 a více osvědčených možností.

11. Jaké jsou vaše nejčastěji doporučené manipulační pomůcky jako podpůrné opatření do škol? Prosím, napište 2 a více osvědčených možností.

12. Jaké jsou vaše nejčastější doporučené technické pomůcky (výukové programy, aplikace, webové zdroje, atd.) jako podpůrné opatření do škol? Prosím, napište 2 a více osvědčených možností.

13. Jakou techniku nejčastěji používáte v poradně?

14. Jaké pomůcky nejčastěji využíváte při reedukaci u žáků, kteří mají obtíže ve čtení? Prosím, napište 2 pomůcky, které jsou osvědčené.

15. Jaké pomůcky nejčastěji využíváte při reedukaci u žáků, kteří mají obtíže ve psaní a gramatice? Prosím, napište 2 pomůcky, které jsou osvědčené.

16. Jaké pomůcky nejčastěji využíváte při reedukaci u žáků, kteří mají obtíže v matematice? Prosím, napište 2 pomůcky, které jsou osvědčené.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Tereza Philippová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce	PaeDr. Pavlína Baslerová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Podpůrná opatření u žáků se specifickými poruchami učení
Název práce v angličtině:	Support measures for pupils with learning disabilities
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá podpůrnými opatřeními pro žáky se specifickými poruchami učení. Cílem práce bylo zkoumat, jakým způsobem poradenští pracovníci doporučují podpůrná opatření pro žáky se specifickými poruchami učení v pedagogicko-psychologických poradnách Prahy a Olomouckého kraje. Teoretická část je věnována vymezení problematiky specifických poruch učení, jejich vzdělávání a podpůrným opatřením. V praktické části jsou uvedeny výsledky kvantitativního výzkumu zrealizovaného pomocí dotazníku cílený na speciální pedagogy působící v pedagogicko-psychologických poradnách.
Klíčová slova:	Podpůrná opatření, specifické poruchy učení, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, speciální pedagog, pedagogicko-psychologická poradna, doporučení, reedukace.
Anotace v angličtině:	The thesis deals with support measures for students with learning disabilities. The aim of the this paper was to examine how counselors recommend support measures for this pupils in pedagogical - psychological counseling centers in Prague and the Olomouc region. The theoretical part is focuses on the definition of learning disabilities, their education and support measures. The practical then presents the results of quantitative research carried out using a questionnaire targeted at special pedagogues working in pedagogical-psychological counseling.

Klíčová slova v angličtině:	Support measures, learning disability, pupils with special educational needs, special pedagogue, pedagogical-psychological counseling centers, recommendations, reeducation.
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Vzor dotazníku
Rozsah práce:	88
Jazyk práce:	Český jazyk